

prophetæ (*Matth. x*); emit eam latro pendens in cruce unico verbo, dicens: « Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum. » Mox enim audivit: « Hodie mecum eris in paradiso (*Luc. xxiii*). » Nullus ergo desperet, quia sufficit voluntas, ubi de-

est facultas. Demus ergo quod possumus, terrea pro cœlestibus, transitoria pro æternis, ut pretiosam margaritam comparemus a Domino; ipso præstante, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

INNOCENTII PAPÆ

HUJUS NOMINIS TERTII

SERMONES DE DIVERSIS.

SERMO PRIMUS

IN CONSECRATIONE PONTIFICIS.

De sacerdotis dignitate, periculo et peccato: quid per vitulum et tabernaculum accipiendum sit: et de vera universorum peccatorum pœnitentia, et integra eorundem confessione et satisfactione

Si sacerdos, quæ est unctus, peccaverit, faciens delinquere populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino, et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ponetque manum super caput ejus, et immolabit eum Domino (*Lev. iv*).

Verba quæ locutus sum vobis, fratres charissimi, verba sunt Domini loquentis ad Moysen in Levitico, super expiando crimine sacerdotis. Sunt autem quatuor species personarum, sacerdos, princeps, populus, et anima. Porro, sicut peccatum sacerdotis primum describitur, ita maximum judicatur: tum propter officii dignitatem, tum propter perversitatem exempli. Primum notatur, cum dicitur: Si sacerdos, qui est unctus, peccaverit: secundum, cum additur: Faciens delinquere populum; nam juxta satyricum Juvenalem:

*Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto qui peccat major habetur.*

Multa sunt levia subtilis, quæ gravia sunt prælati: et multa sunt laicis venialia, quæ clericis sunt mortalia. Si enim incantator fuerit percussus a serpente, quis medebitur ei? (*Eccli. xii*.) Et si sacerdos peccaverit, quis orabit pro illo? Sane quanto gradus altior, tanto casus gravior. Nam cui plus committitur, plus ab eo exigitur. « Judicium durum fiet his qui præsent (Sap. vi). » Tibi, sacerdos, « datum est nosse mysteria regni Dei, cæteris autem in parabolis (*Luc. viii*). » Sed « servus sciens voluntatem domini sui, et non faciens, vapulabit multis (*Luc. xii*). » Tibi, sacerdos, datæ sunt claves regni cœlorum, ut quodcumque ligaveris super terram, sit ligatum et in cœlis: et quodcumque solveris super terram, sit solutum et in cœlis (*Matth. xvi*). » Sed vae tibi, si mortificas animas quæ non moriuntur, aut vivificas animas quæ non vivunt (*Ezech. xiii*). » Tibi, sacerdos,

datum est panem et vinum consecrare in corpus et sanguinem Jesu Christi. Sed « si manducas indigne, judicium tibi manducas, non dijudicans corpus Domini (*I Cor. xi*). » Quid, quod tuo peccato facis delinquere populum? Per te « nomen Dei blasphematur in gentibus (*Rom. ii*). » « Non enim potest filius facere, nisi quod viderit patrem facientem (*Joan. v*). » Et in excusatione præterdit: Sufficit discipulo, si sit sicut magister ipsius (*Luc. vi*). Cur, inquit laicus, non adulterer, cum sacerdos fornicetur? Cur non fœnerer, cum sacerdos fœneretur? Certe tot mortibus est dignus sacerdos, quot exempla perditionis transmittit in populum. Si caput fuerit infirmum, totum corpus languidum erit; nam « omne caput languidum et omne cor mœrens: a planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas (*Isa. i*). » Cum hæretici nos peccare conspiciunt, docent eleemosynas nobis dandas non esse, inducentes ad hoc auctoritatem sacræ Scripturæ dicentis: Desudet eleemosyna in manu tua, donec invenias justum cui des. Non dicit, Donec invenias sacerdotem adulterum, ebriosum, invidum, superbum, perjurum, cupidum, usurarium, et hujusmodi: sed dicit: Donec invenias cui des. Oblationes quoque, decimæ vel primitiæ dandæ sunt ministris Dei, non servis diaboli; nam « qui facit peccatum, servus est peccati (*Joan. viii*). » Cum hæretici nos peccare conspiciunt, docent prædicationem nostram audiendam non esse, probantes hoc auctoritate sacræ Scripturæ, dicentis: « Peccatori dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum? (*Psal. xlix*). » Cum is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur. Nam cujus vita despicitur, restat ut ejus prædicatio contemnatur, et dicatur ei: « Medice, cura teipsum

(*Luc. iv.*) » — « Ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc ejicies festucam de oculo fratris tui (*Luc. vi.*) » Propheta quoque cum mittendus esset ad prædicandum, prius ab iniquitate mundatur, et os ejus tangitur calculo, quod forcipe tollitur de altari (*Isa. vi.*). Cum hæretici nos peccare conspiciunt, docent nos ecclesiastica sacramenta non posse conficere, inducentes auctoritatem Scripturæ dicentis : « Maledicam benedictionibus vestris, et cum multiplicaveritis orationem non exaudiam vos (*Malac. ii.*) » — « Manus enim vestræ sanguine plenæ sunt (*Isa. i.*) » Quidquid tetigit immundus, immundum erit (*Lev. v.*). Lux ergo nostra luceat coram hominibus, ut videant opera nostra bona, et glorificent Patrem nostrum qui in cælis est (*Matth. v.*).

Si enim sacerdos, qui unctus est, peccaverit, faciens delinquere populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino. Non sufficit sacerdoti offerre pro peccato suo turturem vel columbam, hædum vel agnum, capram vel ovem; sed oportet ut offerat vitulum, non qualemcunque, sed immaculatum : nec ubicunque, sed ad ostium tabernaculi : nec ante quemlibet, sed coram Domino : nec quomodolibet, sed ponet manum super caput ejus, et immolabit eum Domino. Animæ peccanti præcipitur, ut offerat capram : principi peccanti præcipitur, ut offerat hircum; sed tam pro peccato sacerdotis, quam pro peccato multitudinis, imperatur ut vitulus offeratur immaculatus. Unde conjicitur, quod peccatum sacerdotis totius multitudinis peccato æquatur; quia sacerdos in suo peccato totam facit delinquere multitudinem. Offerat ergo sacerdos pro peccato vitulum immaculatum; quia grandis culpa grandi debet hostia expiari. Per vitulum immaculatum moraliter intelligimus spiritum contribulatum; quia « sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum et humiliatum Deus non spernit (*Psal. l.*) » Hic vitulus, hæc hostia, hoc sacrificium debet offerri Domino pro peccato : ut vitulus qui peccando fuerat indomitus per superbiam, pœnitendo per humilitatem dometur, et jugum Christi suscipiat, de quo dicit in Evangelio : « Jugum meum suave est, et onus meum leve (*Matth. xi.*) » Tunc Deus acceptabit sacrificium justitiæ, « tunc impones super altare ejus vitulos (*Psal. l.*) » — « Adducat ergo sacerdos vitulum ad ostium tabernaculi, per oris confessionem, et ponat manum suam super caput ejus, per operis satisfactionem : et imolet eum Domino, per cordis contritionem : ut diluatur peccatum cogitationis in corde, peccatum locutionis in ore, peccatum operationis in consuetudine. Quatenus puella suscitetur in domo (*Matth. ix.*), adolescens in porta (*Luc. vii.*), Lazarus in monumento (*Joan. xi.*). Adducat ergo sacerdos vitulum ad ostium tabernaculi. Si per tabernaculum intelligimus corpus, in quo, secundum Apostolum, « peregrinamur a Domino (*II Cor. v.*) » profecto per ostium tabernaculi debemus os corporis intelligere, de quo dicit David : « Pone, Domine,

A custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis (*Psal. cxl.*) » Ad hoc ostium vitulus ducitur, cum ad confessionem oris secretum cordis progreditur. Dic, inquit, iniquitates tuas, « ut justificeris (*Isa. xliii.*) » — « Justus enim in principio sermonis accusator est sui (*Prov. xviii.*) » Qui coram Deo semetipsum excusat, Deus illum excusat. Et qui coram Deo semetipsum excusat, Deus illum accusat. Recurramus ad Evangelium, ibi inveniemus exemplum : « Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent (*Luc. xviii.*) » etc. Multum distat inter confessionem criminis, quæ fit in humano judicio, et eam quæ fit in divino. Nam illa condemnat, et ista justificat. In illo judicio cum reus confitetur, plectitur, in isto absolvitur, et ideo B Propheta deprecatur : « Non absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum (*Psal. lxxviii.*) » Sed valde cavendum est, ne quis ad ostium tabernaculi non vitulum, sed vulpem adducat. Nam qui peccata sua partim revelat, et partim occultat, vel unam partem uni, et alteram partem alteri confitetur : vel exprimit factum, et suppressit in eodem intentionem : seu crimen attenuat et excusat, is profecto non vitulum, sed vulpem adducit. Nam « vulpes foveas habent, et volucres cœli nidos (*Luc. ix.*) » Nos autem, secundum prophetam, « reddamus vitulos labiorum nostrorum (*Osee xiv.*) » omnem omnino peccati circumstantiam confitentes, secundum quod magis peccavimus : in loco, in tempore, in numero, in persona; secundum ætatem, secundum scientiam, secundum gradum, secundum ordinem; si facile, si frequenter, si manifeste, si perseveranter. Hoc enim præcipitur, ut adducatur vitulus ad ostium tabernaculi coram Domino, qui scrutatur « renes et corda (*Apoc. ii.*) » cujus oculis omnia nuda sunt et aperta (*Hebr. iv.*) » quem nullum latet secretum, nullum fallit occultum. In humano quippe judicio, cum reus confitetur peccatum, judex instruitur : in divino judicio cum reus confitetur peccatum, Dominus obliviscitur. Nam quacunque hora peccator fuerit conversus et ingemuerit, « omnium iniquitatum ejus non recordabor (*Ezech. xviii.*) » ait Dominus. Caveat ergo sacerdos, cui confitetur peccator, non ut homini, sed ut Deo, ne forte post confessionem auditam recordetur peccati : Hoc est ne verbo vel signo innuat se scire delictum, quia non dicitur, ut vitulus adducatur ad ostium tabernaculi coram homine, sed coram Domino. Gravius enim peccat sacerdos, qui peccatum revelat, quam homo qui peccatum committit.

Sequitur : *Et ponat manum super caput ejus.* Per caput vituli principale mentis, id est ratio designatur, secundum illud : « Unge caput tuum et faciem tuam lava. » Per manum intelligitur operatio, secundum illud : « Anima mea in manibus meis semper (*Matth. vi.*) » Tunc enim manum ponimus super caput vituli, cum operationem constituimus super rationem, ut, secundum Apostolum, « rationale sit obsequium nostrum, ut dignos

fructus pœnitentiæ faciamus (*Rom. xii*). » Manus A quinque digitos habet, et satisfactio quinque partes : quæ sunt asperitas vestis, abstinencia cibi, virtus orationis, interruptio somni, et largitas elemosynæ (*Luc. ii*). De his Propheta dicit in Psalmo : « Induebam me cilicio, et humiliabam in jejunio animam meam, et oratio mea in sinum meum convertetur (*Psal. xxxiv*); » et : « Media nocte surgebam ad confitendum tibi (*Psal. cxviii*). » Sed in his omnibus debet ponere manum super caput vituli, ut rationale sit ejus obsequium : ne forte jumentum si nimis fuerit oneratum, succumbat, si vero parum fuerit oneratum, lasciviat (*Rom. xii*). Secundum modum culpæ sit modus pœnæ, pensata qualitate pœnitentiæ; non sit tam levis ut præsumatur, nec tam gravis ut desperetur; « Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut exhibuistis membra vestra servire iniquitati ad iniquitatem, ita exhibeatis servire justitiæ in sanctificationem (*Rom. vi*). » Væ his qui culicem colant, et camelum deglutiunt : qui alligant onera gravia et importabilia, et imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere (*Matth. xxiii*). Ponat ergo sacerdos manum super caput vituli, et immolet eum Domino. Immolare vitulum, est contere cor, ut, secundum apostolum, moriatur peccato et vivat justitiæ (*I Petr. ii*). Cum sic occiditur, tunc justificatur (*al. vivificatur*) : cum sic percutitur, tunc sanatur. « Ego, inquit Dominus, occidam, et ego vivere faciam : percutiam, et ego sanabo (*Deut. xxxii*). » Mortificetur ergo vitulus noster, immoletur, ut de cætero non reviviscat ad culpam. Irrisor est enim, non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet. « Canis reversus ad vomitum (*II Petr. ii*), » est

pœnitens ad peccatum. Porro sunt quidam qui vitulum ferunt, sed non immolant; hi sunt qui de uno peccato pœnitent, sed in alio delectantur; sed frustra quis pœnitet, nisi de universis pœniteat; quia Deus veniam non dimidiat. Totum enim hominem sanum fecit in Sabbato (*Joan. vii*); rursus septem dæmonia simul ejecit (*Marc. xvi*), septenario numero designans universitatem criminum dimissorum; item ab alio legionem dæmonum effugavit (*Luc. viii*), ostendens quia quæcunque sunt in uno peccata, oportet de omnibus pœnitere. Si secundum sententiam evangelicam propter unum peccatum redeunt etiam dimissa peccata, quanto magis propter unum peccatum non dimissa peccata retinentur? Si ergo sacerdos, qui est unctus, etc. Vivamus ergo, fratres charissimi, non solum caste, sed etiam caute. Caste, ne contaminemus unctionem ordinis quem accepimus; propter quod dicitur: Si sacerdos, qui unctus est, peccaverit; quasi dicat: Non peccet, ne contamineat unctionem. Vel additur ad exclusionem eorum, qui cum essent de genere sacerdotum, propter maculas corporis inungi non poterant, nec ministrare valebant. Cautè, ne corumpamus alios per exemplum, propter quod dicitur: Faciens delinquere populum; quasi dicat: Non peccet, ne populum peccando corrumpt. Vel secundum Hebraicam veritatem: Si sacerdos, qui est unctus, peccaverit ad culpam populi, id est tam viliter, ut unus de populo, quod nimis est in sacerdote damnabile. Custodiamus itaque sanctimoniam cordis et corporis, sicut decet Dei ministros et Dei sacerdotes, adjuvante Domino Jesu Christo, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen

SERMO II.

IN CONSECRATIONE PONTIFICIS MAXIMI.

De primatu apostolicæ sedis, et quod a Deo sit, et excellenti potestate pontificis Romani, quod servus sit, non dominus : et de fidelis servi officio, qui super familiam Domini constituitur, et triplici cibo, quem familiæ dare tenetur.

Quis putas est fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det eis cibum in tempore? (*Matth. xxiv*).

Qualis debeat esse, qui super familiam constituitur : et qualiter debeat super illam constitui, Veritas ipsa patenter ostendit. Debet enim esse fidelis et prudens, ut det eis cibum in tempore. Fidelis siquidem, ut det eis cibum; prudens autem, ut det in tempore. Manifeste quoque describitur, quis constituit, quia Dominus : quem constituit, quia servum : qualem constituit, quia fidelem pariter et prudentem : super quid constituit, quia super familiam : quare constituit, quoniam ut det eis cibum : quando, in tempore suo. Ponderemus ergo singula verba : quia cum verba sint Verbi, nihil est in eis, quod pondus non ha-

beat, sed omnia secundo sunt gravia intellectu. Dominus ergo non quilibet, sed ille, qui in vestimento et in femore suo scriptum habet : « Rex regum et Dominus dominantium (*Apoc. xix*), » de quo legitur, quia Dominus nomen est illi (*Psal. lxxvii*) : per se ipsum apostolicæ sedis primatum constituit, ut ejus constitutioni nulla possit audacia refragari. Juxta quod ipse testatur : « Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalent adversus eam (*Matth. xvi*). » Cum enim idem ipse sit fundator et fundamentum Ecclesiæ, profecto portæ inferi prævalere non possunt adversus eam : quia fundamentum immobile perseverat, de quo dicit Apostolus : « Fundamentum positum est, præter quod aliud poni non po-

test, quod est Christus Jesus (*I Cor. III*). » Licet ergo navicula Petri magnis fluctibus in medio mari sæpe jactetur, præsertim cum in ea dormit Jesus, nunquam tamen submergitur : quia Jesus imperat ventis et mari, et tranquillitas magna fit, ita ut homines inde mirentur et dicant : Qualis est hic? quia venti et mare obediunt ei (*Matth. VIII*). Hæc est enim domus illa sublimis et stabilis, de qua Veritas ait : « Descendit pluvia, venerunt flumina, flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit; fundata enim erat supra petram (*Matth. XII*). » Super illam videlicet, de qua dicit Apostolus : « Petra autem erat Christus (*I Cor. X*). » Patet ergo, quod apostolica sedes non deficit in tribulatione, sed proficit de Dei promissione, ut dicere valeat cum Propheta : « In tribulatione dilatasti me (*Psal. CIV*). » De illius promissione proficit confisa, qui dixit apostolis : « Vobiscum ero omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi (*Matth. XXVIII*). » Porro, « si Deus nobiscum, quis contra nos? (*Rom. VIII*). » Quia igitur constitutio hæc, non est ab homine, sed a Deo; imo verius, quia hæc constitutio est ab homine Deo, frustra laborat hæreticus vel schismaticus, frustra laborat perfidus lupus, ut demoliatur vineam, ut tunicam scindat, ut evertat candelabrum, ut lucernam exstinguat, juxta verbum Gamalielis, honorabilis legis doctoris, dicentis : « Si ex hominibus est hoc consilium, dissolvetur : si vero ex Deo est, non poteritis illud dissolvere, ne forte et Deo inveniamini repugnare (*Act. V*). » — « Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo (*Psal. CXVII*). » Ego namque sum servus ille, quem Deus constituit super familiam suam : sed utinam fidelis et prudens, ut dem ei cibum in tempore!

Plane servus, et utique servus servorum, utinam non unus ex illis, de quibus inquit Scriptura : « Qui fecerit peccatum, servus est peccati (*Joan. VIII*)! » De quo dicitur : « Serve nequam, omne debitum dimisi tibi (*Matth. XVIII*). » Rursumque : « Servus sciens voluntatem domini sui et non faciens, vapulabit multis (*Luc. XII*); » sed unus eorum, quibus Dominus ait : « Cum omnia bene feceritis, dicite, quia servi inutiles sumus (*Luc. XVII*). » Servum me fateor, et non dominum; juxta quod Dominus inquit apostolis : « Reges gentium dominantur eorum : et qui potestatem habent inter eos, venefici vocantur. Vos autem non sic : sed qui major est vestrum, erit omnium servus : et qui præcessor, tanquam ministrator (*Luc. XXII*). » Et ideo ministerium mihi vindico, dominium non usurpo : illius primi et præcipui prædecessoris exemplo, qui ait : « Non quasi dominantes in clero sed forma facti gregis ex animo (*I Petr. V*); » ejus quoque, qui dixit : « Ministri Christi sunt (ut minus sapiens dicam), plus ego (*II Cor. XI*). » Grandis honor, quia sum super familiam constitutus : sed grave onus, quia totius sum servus familiæ. « Sapientibus et insipientibus debitor sum (*Rom. I*). » Vix multi

A digne possunt uni servire, nedum quod unus possit digne omnibus famulari. « Quis enim infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror? Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum (*II Cor. XI*). » Quot angustias et dolores, quot sollicitudines et labores sustineam, plus sufferre valeo quàm proferre. Nolo magis exaggerare, quod suffero, ne minus sufferre valeam quod aggero. « Dies diei quot labores sustineam eructat, et nox nocti sollicitudines indicat (*Psal. XVII*). » — « Nec fortitudo mea fortitudo lapidum, nec caro mea ænea est (*Job XVI*). » Porro, licet enim fragilitate deficiam, « sufficientia tamen mea ex Deo est (*II Cor. III*), » — « qui dat omnibus affluenter, et non improperat (*Jac. I*). » Et ideo, quamvis « non sit in homine via ejus », ab eo tamen spero dirigi gressus meos (*Jer. X*), qui beatum Petrum ambulanti in fluctibus non mergeretur, erexit (*Matth. XIV*) : qui « præva convertit in recta, et aspera mutat in plana (*Isa. XL*). » Audistis conditionem, audite debitum.

Cum enim sim servus, debeo esse fidelis et prudens, ut dem familiæ cibum in tempore. Tria præcipue Deus requirit a me, quæ notant his verbis videlicet, fidem cordis, prudentiam operis, cibum oris : hoc est, ut sim fidelis in corde, ut sim prudens in opere, et dem cibum in ore. « Corde namque creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (*Rom. X*). » Quia « credidit Abraham Deo, et reputatum est ei ad justitiam (*Gen. XV*). » — « Sine fide impossibile est placere Deo (*Heb. II*); » quia « quidquid non est ex fide, peccatum est (*Rom. XIV*). » Nisi enim ego solidatus essem in fide, quomodo possem alios in fide firmare? Quod ad officium meum noscitur specialiter pertinere, Domino protestante : « Ego, inquit, pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos (*Luc. XXII*). » Rogavit, et impetravit : quoniam exauditus est in omnibus pro sua reverentia. Et ideo fides apostolicæ sedis in nulla nunquam turbatione defecit, sed integra semper et illibata permansit : ut Petri privilegium persisteret inconcussum. In tantum enim fides mihi necessaria est, ut cum de cæteris peccatis solum Deum judicem habeam, propter solum peccatum quod in fide committitur possem ab Ecclesia judicari. Nam qui non credit, jam judicatus est (*Joan. III*). Credo quidem, et certissime credo, quod catholice credam : confidens, quod fides mea debeat me salvare, juxta promissionem dicentis : « Fides tua te salvum fecit, vade, et amplius noli peccare (*Luc. VIII*). » Porro « fides sine operibus mortua est (*Jac. II*). » Vivit autem fides illa, quæ per dilectionem operatur quia justus ex fide vivit (*Hebr. X*). » — « Non enim auditores legis, sed factores justi sunt apud Deum (*Rom. II*): » — « quia si quis auditor est verbi, et non factor, hic comparabitur vico consideranti vultum nativitatæ suæ in speculo. (*Jac. I*). »

Propterea nec fides sufficit sine prudentia, nec

prudencia sufficit sine fide. Oportet igitur ut sim A fidelis et prudens; scriptum est enim : « Estote prudentes sicut serpentes (*Matth. x*). » O quam necessaria est mihi prudentia, ut rationale sit obsequium meum (*Rom. xii*), ut nesciat sinistra mea quid faciat dextra mea (*Matth. vi*) : ut sic discernam inter lepram et non lepram, inter bonum et malum, inter lucem et tenebras, inter sanctum et profanum : ne dicam malum bonum, vel bonum malum (*Deut. xvii*) : ne ponam tenebras lucem, vel lucem tenebras (*Isa. v*) : ne mortificem animas quæ non moriuntur, vel vivificem animas quæ non vivunt (*Ezech. xii*). Recte igitur inter ornamenta pontificalia *logion* præcipue commendatur, quod quadrangulum erat duplex : et pontificis ratio, quam et loco præsignabat et nomine, debet discernere inter quatuor, inter verum et falsum, ne deviet in credendis : inter bonum et malum, ne deviet in agendis. Debet discernere pro duobus, pro se videlicet et populo, ne, si cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam cadant (*Matth. xiii*). « Erat quadrangulum propter quadrifarium intellectum, quem pontifex in Scripturis debet habere, historicum, allegoricum, tropologicum, et anagogicum. Erat et duplex, propter geminum testamentum, quod pontifici non expedit ignorare; quia « littera occidit, spiritus autem vivificat (*II Cor. iii*). » Quadrangulum, propter Novum Testamentum, quod in quatuor Evangeliiis continetur : duplex etiam, propter Vetus, quod in duabus tabulis exaratur. O quanta debet esse illa una prudentia, quæ compellitur ad omnem prudentiam respondere, quæstionum nodos dissolvere, dubitationum abdita reserare, causarum merita pandere : judiciorum ordines observare, Scripturas exponere, populis prædicare, inquietos corripere, debiles confortare, hæreticos confundere, catholicos confirmare. « Quis est hic, et laudabimus eum? (*Eccli. xxxi*). » Ideo Dominus signanter ait : « Quis putas est fidelis servus et prudens? (*Matth. xxiv*). » Talis debet esse, qui super familiam constituitur. Equidem constitutus sum super familiam, ut sicut excellentissimus mihi est locus, ita sit et excellentissimum meritum. Verum ad magnam potentis Domini laudem accedit, quod per vilem servum suum beneplacitum operatur, ut nihil ascribatur B humanæ virtuti, sed totum attribuat divini potentie. Quis autem sum ego, aut quæ domus patris mei, ut sedeam excellentior regibus et solium gloriæ teneam? Mihi namque dicitur in Propheta : « Constitui te super gentes et regna, ut evellas et destruas et disperdas et dissipas, et ædifices et plantes (*Jer. i*). » Mihi quoque dicitur in Apostolo : « Tibi dabo claves regni cælorum, et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis, etc. (*Matth. xvi*). » Cum omnibus apostolis loqueretur, particulariter dixit : « Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt (*Joan. xx*). » Cum autem soli Petro loqueretur, universaliter ait : Quodcumque ligaveris

A super terram, erit ligatum et in cælis, etc. ; quia Petrus ligare potest cæteros, sed ligari non potest a cæteris. « Tu, inquit, vocaberis Cephass (*Joan. i*), quod exponitur *caput*; quia sicut in capite consistit omnium sensuum plenitudo, in cæteris autem membris pars est aliqua plenitudinis : ita cæteri vocati sunt in partem sollicitudinis, solus autem Petrus assumptus est in plenitudinem potestatis. Jam ergo videtis quis iste servus, qui super familiam constituitur, profecto vicarius Jesu Christi, successor Petri, Christus Domini, Deus Pharaonis : inter Deum et hominem medius constitutus, citra Deum, sed ultra hominem : minor Deo, sed major homine : qui de omnibus judicat, et a nemine judicatur : Apostoli voce pronuntians, « qui me judicat, Dominus est (*I Cor. iv*). » Verum officium servitutis humiliet, quem fastigium sublimitatis exaltat, ut humilis sublimitas sit, et sublimis humilitas ; nam « superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam (*Jac. iv*). » — « Qui se humiliat, exaltabitur ; et qui se exaltat, humiliabitur (*Luc. xiv*). » — « Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur (*Isai. xl*). » Salubre consilium : « Quanto major es, humilia te in omnibus (*Eccli. iii*). » Et : « Principem te constituerunt, noli extolli, sed esto in illis quasi unus ex illis (*Eccli. xxxii*). » — « Hæc est lucerna posita super candelabrum (*Eccli. xxvi*), ut oves qui in domo sunt videant (*Matth. v*). » Porro, « si lumen hoc tenebræ fiant, ipsæ tenebræ quantæ erunt? (*Matth. vi*). » — « Hic est sal terræ. Quod si sal evanuerit, in quo salietur? (*Matth. v*). » Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus. Unde cui plus committitur, plus ab eo exigitur ; plus enim habet unde possit vereri, quam unde valeat gloriari : redditurus Deo rationem, non solum pro se, sed pro omnibus qui sunt suæ curæ commisi. At omnes omnino qui sunt de familia Domini, sub ejus cura constituti sunt ; non enim distinguit inter hanc atque illam familiam, nec pluraliter dicitur : Super familias, tanquam multas : sed singulariter dicitur : Super familiam, tanquam unam, ut sit unum ovile et unus pastor (*Joan. x*). — « Una est, inquit, columba mea, perfecta mea (*Can. vi*) ; una quoque « tunica inconsutilis, quæ divisa non fuit (*Joan. xix*). » Una tantum exstitit arca, intra quam quicumque fuerunt, « sub uno rectore leguntur in cataclysmo salvati. Qui autem extra ipsam inventi sunt, omnes in diluvio perierunt (*Gen. vi*). »

Ad hoc autem est *super familiam* constitutus, ut det illi cibum in tempore. Primatum Pétri Dominus Jesus Christus et ante passionem, et circa passionem, et post passionem constituit. Ante passionem cum dixit : « Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis : et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis (*Matth. xiv*). » Circa passionem cum ait ~

« Simon, Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut A triticum : ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua : et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos (*Luc. xxii*). » Post passionem vero, cum tertio præcepit : Si diligis me, pasce oves meas (*Joan. xxi*). » In primo sublimitas potestatis, in secundo constantia fidei, et in tertio pastura gregis exprimitur : quæ circa Petrum in hoc loco manifestissime declarantur. Constantia fidei, cum dicitur : *Constituit super familiam*. Pastura gregis, cum dicitur : *Ut det illi cibum*. Cibum dare tenetur, videlicet exempli, verbi, sacramenti. Quasi dicat : Pasce exemplo vitæ, verbo doctrinæ, sacramento eucharistiæ. Exemplo actionis, verbo prædicationis, sacramento communionis. De primo Veritas dicit : « Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui me misit (*Joan. iv*) ; » de secundo Scriptura dicit : Cibavit eum pane vitæ et intellectus, et aqua sapientiæ salutaris potavit illum (*Eccli. xv*) ; » de tertio Dominus inquit : « Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus (*Joan. vi*). » Cibum exempli teneor dare familiæ, ut luceat lux mea coram hominibus, quatenus videntes opera mea bona, glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est (*Matth. v*). » — « Nemo enim accendit lucernam, et ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt (*ibid.*). » Propter quod alibi Dominus ait : « Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris (*Luc. ii*). » Cortina cortinam trahat, et qui audit, C dicat : *Si enim sacerdos qui est unctus, peccaverit, facit delinquere populum*. Nam

*Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto qui peccat major habetur.*
(JUVENALIS).

Sed et cibum verbi teneor dare familiæ, ut talentum acceptum erogando multiplicem, quatenus opus evangelistæ perficiam. Quia, juxta verbum Apostoli, « non misit me Deus baptizare, sed evangelizare (*I Cor. xiii*) : » ut catelli edant de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum ; quia « non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei (*Matth. v*). » Ne forte propter me, imo verius contra me, illud dicatur : « Parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis (*Thren. iv*). » D

Cibum quoque sacramenti teneor dare familiæ, ut in eo vitam accipiat, et ex ea mortem evadat, ipso dicente : « Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi : si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea

est pro mundi vita. Quia nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis (*Joan. vi*). » Hunc triplicem cibum dare quidem teneor, sed in tempore ; quia, juxta proverbium Salomonis : « Omnia bona in tempore suo (*Eccli. iii*). » Prius teneor dare cibum exempli, deinde cibum verbi, ut digne dem cibum sacramenti. Quia « cæpit Jesus facere et docere, nobis relinquens exemplum, ut sequamur vestigia ejus (*Act. i*). » — « Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (*I Petr. ii*). » Nam « qui fecerit et docuerit, magnus vocabitur in regno cœlorum (*Matth. v*). » Propter quod a tunica pontificali dependebant mala granata cum tintinnabulis aureis (*Exod. xxviii*). Si enim docuero et non fecero, recte mihi dicetur : « Medice, cura te ipsum (*Luc. iv*). » Et : « Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc ejicies festucam de oculo fratris tui (*Matth. vii*). » — « Qui prædicat non furandum, furaris ? Qui prædicat non mœchandum, mœcharis ? (*Rom. ii*). » Peccatori autem dixit Deus : « Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum ? (*Psal. xlix*). » Certe cujus vita despicitur, restat ut prædicatio ejus contemnatur. « Omnibus omnia factus sum, dicit Apostolus, ut omnes lucrifacerem (*I Cor. ix*). » — « Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, ut rationabile sit obsequium nostrum (*Rom. xii*). » — « Sapientiam loquimur inter perfectos. Inter vos autem nihil judicavi me scire, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum (*I Cor. ii*). » — « Tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. Perfectorum enim solidus est cibus (*I Cor. iii*). » Probet ergo seipsum homo, et sic de pane illo edat, et de calice bibat : quoniam « qui manducat indigne, judicium sibi manducat, non dijudicans corpus Domini (*I Cor. xi*). »

Ecce, fratres et filii, cibum verbi de mensa sacræ Scripturæ vobis propositi comedendum, hanc a vobis recompensationem expectans, hanc a vobis vicissitudinem postulans, ut puras manus sine disceptatione levetis ad Dominum, et petatis in oratione credentes, quatenus hoc apostolicæ servitutis officium, quod est meis debilibus humeris importabile, digne me faciat adimplere, ad gloriam nominis sui, ad salutem animæ meæ, ad profectum universalis Ecclesiæ, ad utilitatem totius populi Christiani, Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO III.

IN CONSECRATIONE PONTIFICIS.

De quatuor speciebus desponsationum, et præconiis Romanæ Ecclesiæ ; de spirituali conjugio episcopi cum Ecclesia sua, et bonis conjugii.

*Qui habet sponsam, sponsus est. Amicus autem sponsi, qui stat et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi (*Joan. iii*).*

Paranymphus ait ista de sponso, vox de Verbo lucerna de sole, Joannes de Christo. Sponsus enim est Christus, et sponsa quam habet Ecclesia. D

illo dicit David : « In sole posuit tabernaculum suum (*Psal. xviii*), » etc. De sponsa loquitur Salomon : « Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa mea (*Cant. vi*). » Quatuor enim species desponsationum nos distinxisse meminimus in libello, quem edidimus de quadripartita specie nuptiarum. Et primam, inter virum et legitimam feminam : secundam, inter Christum et sanctam Ecclesiam : tertiam, inter Deum et animam justam : quartam, inter Verbum et humanam naturam. De primis nuptiis protoplastus evigilans prophetavit : « Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, etc. (*Marc. x*), » de secundis nuptiis Joannes in Apocalypsi loquitur : « Veni, ostendam tibi novam nuptam sponsam Agni (*Apoc. xxi*) ; » de tertiis nuptiis ait Dominus per prophetam : « Sponsabo te mihi in justitia et judicio, in misericordia et miserationibus (*Ose. ii*) ; » de quartis nuptiis sponsa dicit in Canticis canticorum . « Egredimini, filiae Jerusalem, et videte regem Salomonem in diademate, etc. (*Cant. iii*). » In hac quadripartita specie nuptiarum, quiddam et admiratione pariter et veneratione dignissimum reperitur. Per primas efficitur, ut sint duo in carne una : per secundas efficitur, ut sint duo in uno corpore : per tertias efficitur, ut sint duo in uno spiritu : per quartas efficitur, ut sint duo in una persona. De primis namque testatur auctoritas : « Erunt duo in carne una (*Gen. ii*). » Propterea Veritas intulit : « Itaque jam non sunt duo, sed una caro (*Matth. xix*). » De secundis dicit Apostolus : « Omnia membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt in Christo (*I Cor. xiii*). » Propter quam unionem idem alibi subdit : « Etenim omnes nos in unum corpus baptizati sumus (*ibid.*). » De tertiis vero dicit Scriptura : « Qui adhæret Deo, unus spiritus est cum eo (*I Cor. vi*). » Propter quam unionem Joannes apostolus ait : « Qui manet in charitate in Deo manet, et Deus in eo (*I Joan. iv*). » De quartis fides catholica confitetur, quod sicut anima rationalis et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Christus: Propter quam ineffabilem unionem Evangelista testatur : « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (*Joan. i*). » Primam ergo unionem recte carnalem, secundam sacramentalem, tertiam spiritualem, et quartam personalem. Carnalem, ut diximus, inter virum et legitimam feminam : sacramentalem, inter Christum et sanctam Ecclesiam : spiritualem, inter Deum et justam animam : personalem, inter Verbum et humanam naturam. Ergo qui habet sponsam, sponsus est : amicus autem sponsi stat, et gaudet propter vocem sponsi. Ego factus sum amicus Sponsi, cui Sponsus amicabiliter ait : « Amice, ascende superius (*Luc. xxiiv*) ; » illius successor effectus, qui terna responsione dixit Sponso : « Domine, tu scis quia amo te (*Joan. xxi*). » Utinam amem Sponsum, sicut amatus sum a Sponso! Quid enim ultra mihi facere potuit, in quo valuit me plus amare? Accumulavit enim in me bona naturæ,

A multiplicavit in me munera gratiæ, contulit mihi spiritualia beneficia, superaddidit temporalia, spero quidem quod donabit æterna : « Si gloriari oportet, non expedit quidem (*II Cor. xii*) ; » quia « cui plus committitur, plus ab eo exigitur (*Luc. xii*), » juxta regulam veritatis. Stans itaque gaudeo propter vocem ejus; sed propter quam vocem? An propter illam quam dixit mihi in Petro : « Tibi dabo claves regni cœlorum? et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis? (*Matth. xvi*). » An propter illam quam mihi locutus est in propheta : « Constitui te super gentes, ut evellas et destruas et ædifices et plantes? (*Jer. i*). » Sed propter hanc vocem magis mihi timendum est, quam gaudendum. Scio namque, qui dixit : « Judicium durum fiet his qui præsumunt (*Sap. vi*), » et ideo monet et dicit Scriptura : « Quanto major es, humilia te in omnibus (*Eccli. iii*). » — « Principem te constituerunt, noli extolli, esto in illis quasi unus ex illis (*Eccli. xxxii*) ; » et Dominus in Evangelio : « Qui major est inter vos, erit omnium servus : et qui præcessor, tanquam ministrator (*Luc. xxi*). »

B
C
D Et propter quam vocem mihi gaudendum est? Propter illam utique, quam Dominus inquit apostolis : « Vobiscum ero omnibus diebus usque ad consummationem sæculi (*Matth. xxviii*). » Et specialiter Petro : « Simon, ecce Satanas expetivit ut cribraret vos sicut triticum, etc. (*Luc. xxi*). » Hæc est vox Sponsi, pro qua gaudeo; quia sicut prædicat Simoni pugnam, qui promittit victoriam, sic injungit officium, qui impendit auxilium. Pugnam prædicat, cum ait : « Satanas expetivit ut cribraret vos sicut triticum. » Victoriam promittit, cum addit : « Ego autem rogavi pro te, ut non desinat fides tua (*ibid.*). » Nam « hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra (*I Joan. v*). » Officium injungit, cum dicit : « Confirma fratres tuos (*Luc. xxi*). » Auxilium impendit, cum ait : « Ego pro te rogavi, Petre (*ibid.*). » — « Exauditur enim in omnibus pro sua reverentia (*Hebr. v*). » — « Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo (*Psal. cxvii*). »

Ergo qui habet sponsam, sponsus est. An non ego sponsus sum, et quilibet vestrum amicus sponsi? Utique. Sponsus, quia habeo nobilem, divitem, et sublimem, decoram, castam, gratiosam, sacrosanctam, Romanam Ecclesiam : quæ, disponente Deo, cunctorum fidelium mater est et magistra. Hæc est Sara maturior, Rebecca prudentior, Lia fecundior, Rachel gratior, Anna devotior, Susanna castior, Judith animosior, Edissa formosior. « Multæ filiæ congregaverunt divitias, hæc autem sola supergressa est universas (*Prov. xxxi*). » Cum hac mihi sacramentale conjugium, cum hac mihi commercium nuptiale. Mira res, qui cœlibatum promisi, contraxi conjugium, sed istud conjugium non impedit cœlibatum, nec secunditas hujus conjugis tollit virginitatis castitatem. Placuit in cœlibatu Joannes, placuit in conjugio Abraham,

Utinam ego placeam in utroque, ut utriusque manipulos cum exultatione portem! Solet dici carnale conjugium, quod est inter virum et feminam, initiatum, ratum, et consummatum. Initiatum in desponsatione, ratum in consensu, consummatum in copula. Sic et spirituale conjugium, quod est inter episcopum et Ecclesiam, initiatum dicitur in electione, ratum in confirmatione, consummatum in consecratione. Illud autem conjugium, quod ego Sponsus cum hac mea sponsa contraxi, simul fuit initiatum et ratum: quia Romanus pontifex cum eligitur, confirmatur, et cum confirmatur, eligitur. Nonne recolitis quod de ipso legis in canone? Quoniam electus, sicut papa verus, auctoritatem obtinet regendi Romanam Ecclesiam, et disponendi omnes facultates illius. Certe cum ego contraherem, filius ducebat matrem in conjugem: ubi vero contraxi, pater habuit filiam in uxorem. In carnali conjugio excluduntur propinqui, et admittuntur extranei; sed in spirituali conjugio prima facie regulariter excluduntur extranei, et admittuntur propinqui. De propinquis excludendis in carnali conjugio, legis in canone cautum: « Omnes affinitate propinquos ad conjugalem copulam accedere denegamus. » De extraneis autem a spirituali conjugio excludendis canonica tradit auctoritas, ut sit facultas clericis remittendi, si se viderint prægravari, et quos sibi ingeri ex adverso contigerit, non timeant refutare. Propterea reperitur cautum in canone, ut in apostolatus culmine de carnalibus presbyteris aut diaconis nemo consecratur.

Anniversarium ergo diem, quo fuit hoc conjugium spirituale consummatum, hodie mecum primum celebratis, licet ipso die fuerim in sede apostolica consecratus, quo beatus Petrus apostolus in episcopali fuit cathedra constitutus. Sed sicut lux solis, lucem stellæ secum videri non patitur: sic illa solemnitas hanc secum non sustinet celebrari. Cedit ergo minor majori, quia minor majori succedit. Ego igitur conjugium contraxi, consecratione nuptias celebravi.

Tria vero principaliter sunt bona conjugii, fides, proles, et sacramentum. Fides ad castitatem, proles ad fecunditatem, sacramentum ad stabilitatem refertur. Tantam enim fidem Romanus pontifex et Romana Ecclesia sibi semper invicem servaverunt, ut eis congrue valeat coaptari, quod Veritas inquit in Evangelio: « Cognosco oves meas, et cognoscunt me meæ (Joan. x): » alienum non sequuntur sed fugiunt, quia non noverunt vocem alienorum. Alieni autem sunt hæretici et schismatici, quos Ecclesia Romana non sequitur, sed persequitur et fugat. Suum autem cognoscunt et audiunt, non apostaticum, sed apostolicum: non Catarum, sed catholicum, recipiens et reddens debitum conjugale, recipiens ab eo debitum providentiæ, et reddens debitum reverentiæ. Quia « vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier. Similiter mulier non habet potestatem sui corporis, sed vir (I Cor.

A VII). » Porro, cum Ecclesia Romana debitum reverentiæ nulli prorsus impendat, nisi Romano pontifici, qui post Deum alium superiorem non habet: quid est hoc, quod Romanus pontifex debitum providentiæ non utique tantum Romanæ Ecclesiæ, sed omnibus omnino tenetur Ecclesiis exhibere? « Sapientibus et insipientibus debitor sum (Rom. i), » inquit Apostolus; et: « Instantia mea quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum (II Cor. xi), » Quid iudicatur ad paria, ut secundum quod legitur in Veteri Testamento, unus posset habere plures? Nonne legis quod Abraham Saram habebat uxorem, quæ tamen Agar famulam suam introduxit ad ipsum: nec commisit propter hoc adulterium, sed officium adimplevit (Gen. xvi). Sic et Romanus pontifex sponsam habet Romanam Ecclesiam, quæ tamen Ecclesias sibi subjectas introducit ad ipsum, ut ab eo recipiant debitum providentiæ: quia quanto plus redditur, tanto magis debetur. Sed nunc fit in spiritu, quod tunc fiebat in carne: quia « Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam (Joan. vi). » At nonne potest unus episcopatus habere duos episcopos, et unus episcopus duos episcopatus habere? Ne longe exempla petantur, unus et idem est Hostiensis et Vellucensis [f. Vercellensis] episcopus, ut utraque simul Ecclesia nupsit eidem. Rursus Hipponensis Ecclesia, quæ conjuncta erat Valerio, ipso vivente etiam nupsit beato Augustino: qui non tam successit, quam accessit Valerio. Sed qua ratione possunt hæc fieri salva lege conjugii, vos exquirite, quos delectat inquisitio quæstionum: me alia sollicitudo detinet occupatum. Contra hoc conjugium inter episcopum et Ecclesiam, ut religiosam prolem Christo generet, quatenus uxor illius sicut viris abundans in lateribus domus suæ. « Filii sui sicut novellæ olivarum, » etc. (Psal. cxxvii.) Propter quod dicit Apostolus: « Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis (Galat. iv). » Et Lia, datis quondam mandragoris, « conduxit Jacob, ut ad illam intraret, quæ concepit et peperit (Gen. xxx). » Eos autem quos Christus regenerat, doctrinis instruit salutaribus, et monitis informat honestis, « cibant eos pane vite et intellectus, et potant eos aqua sapientiæ salutaris (Eccli. xv). » — « Venite, inquit, et comedite panem meum, et bibite vinum meum, quod miscui vobis (Prov. ix). » Panem ecclestem et calicem salutaris, de quo si quis gustaverit, vivet in æternum: « Omne delectamentum in se habentem et omnis saporis suavitatem (Sap. xvi). » Sacramentum autem inter Romanum pontificem et Romanam Ecclesiam tam firmum et stabile perseverat, ut non nisi per mortem unquam ab invicem separentur; quia mortuo viro mulier, secundum Apostolum, « soluta est a lege viri (Rom. vii). » Vir autem iste alligatus uxori, solutionem non quærit, non cedit, non deponitur; nam « suo domino aut stat, aut cadit (Rom. xiv). » — « Qui autem iudicat, Dominus est (I Cor. iv). » Propter

causam vero fornicationis Ecclesia Romana posset dimittere Romanum pontificem. Fornicationem non dico carnalem, sed spiritualementem; quia non est carnale, sed spirituale conjugium, id est propter infidelitatis errorem; quoniam « qui non credit, jam judicatus est (Joan. III) » et in hoc articulo intelligitur, quod legitur in Evangelio, quod audistis: « Vos estis sal terræ, quod si sal evanuerit in quo salietur? (Matth. v.) » Ego tamen facile non crediderim, ut Deus permetteret Romanum pontificem contra fidem errare: pro quo spiritualiter oravit in Petro: « Ego, inquit, pro te rogavi, Petre, etc. (Luc. XXII), » Ergo qui habet sponsam, sponsus est. Hæc autem sponsa non nupsit vacua, sed dotem mihi tribuit absque pretio pretiosam, spiritualium videlicet plenitudinem et latitudinem temporalium, magnitudinem et multitudinem utrorumque. Nam cæteri vocati sunt in partem sollicitudinis, solus autem Petrus assumptus est in plenitudinem potestatis. In signum spiritualium contulit mihi mitram, in signum temporalium dedit mihi coronam; mitram pro sacerdotio, coronam pro regno, illius me constituens vicarium, qui habet in vestimento et in femore suo scriptum « Rex regum et Dominus dominantium (Apoc. XIX) : sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech (Psal. CIX). » Amplam mihi tribuit dotem, sed utrum ego donationem aliquam sibi fecerim propter nuptias, vos videritis. Ego nolo asseverare jactanter. Ignorantem quæsit, renitentem accepit; sed contradicentem in principio, sed consentientem in fine; quia solus consensus inter legitimas personas efficit matrimonium. Inde videtur contingere, quod licet mirabile videatur, quod aliquis possit esse alicujus Ecclesiæ, antequam sit sponsus ipsius:

A sicut aliquis posset esse alicujus Ecclesiæ sponsus, antequam pontifex esset illius. Cum enim per provisionem majoris injuste retinentibus juste datur episcopus, antequam in ipsum consentiant, utique pontifex est eorum propter auctoritatem concessionis. Sed videtur fortasse, quod nondum sit sponsus eorum propter defectum consensus, unde consentire teneatur, et cum eo conjugale fœdus inire. Cum autem per electionem accipitur, propter mutuum consensum eligentium et electi, utique sponsus eorum efficitur, præsertim cum electio confirmatur. Sed antequam consecratur, nec nomen pontificis, officium vindicabit. Sed an ita sit, sollicitudo nostra disquirat. Inter sponsam autem et virum, et inter sponsum et conjugem distingui potest in spiritualibus: quod sponsus appellatur electus ante confirmationem, videlicet antequam cognoscat, id est antequam administret; vir autem appellatur post confirmationem, et maxime post consecrationem, cum jam plenarie administrat. Vel potius, sponsus aut sponsa dicitur propter virginitatem, conjux propter fecunditatem. « Despondi enim, inquit Apostolus, vos uni viro virginem castam exhibere Christo (II Cor. XI). » Ergo qui habet sponsam, sponsus est. Vos autem fratres et filii, qui estis amici Sponsi, et gaudio gaudetis propter vocem Sponsi, puras manus sine disceptatione levatis ad Deum, et « corde puro et conscientia non ficta (I Tim. I) » in oratione precantes, ut ita reddam Ecclesiæ debitum conjugale, quod, veniente Sponso, a cum virginibus sapientibus merear accensis lampadibus ad nuptias introire (Matth. XXV). Ipso præstante, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO IV.

IN CONSECRATIONE PONTIFICIS.

Quod doctori necessaria sit charitas et sapientia, et quale debeat esse sal in prælato: de duplici vanitate et evanescentium diversitate

Vos estis sal terræ. Quod si sal evanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet ultra nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus (Matth. v).

Veritas, quæ falli non potest, et fallere non vult, terribile quoddam in verbis propositis et irrefragabile quoddam argumentum inducit, proponendo, assumendo, et concludendo. Proponit enim officium, assumit defectum, concludit tormentum. Officium proponit, cum ait: Vos estis sal terræ. Defectus assumit, cum addit: Quod si sal evanuerit, in quo salietur? Tormentum concludit, cum infert: Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus. Provideat ergo qui gerit officium, ne incurrat defectum, quia non evadet tormentum. « Potentes enim potenter tor-

menta patientur. Et judicium durum fiet his, qui præsent (Sap. VI). Certe quanto major est excellentia, tanto gravior est ruina. Nam

*Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto qui peccat major habetur.*
(JUVENALIS.)

Ait ergo Christus: Vos estis sal terræ. Inter virtutes et dona duo quasi præcipua sunt nobis principaliter necessaria, videlicet charitas et sapientia. Charitas ad informationem honestæ vitæ, sapientia vero ad eruditionem veræ doctrinæ, nam « qui fecerit et docuerit, magnus vocabitur in regno cælorum. » Cæpit enim Jesus facere et docere, nobis relinquent exemplum, ut sequamur vestigia ejus (Act. I).

« Qui peccatum non fecit, » ut sit nobis honestas in vita, « nec inventus est dolus in ore ejus (*I Petr. II*), » ut sit veritas in doctrina. Unde a veste pontificali dependebant « malo granata, cum tintinnabulis aureis (*Exod. XXVIII*) : » ne sine illis ingrediens sanctuarium moreretur. Sunt enim multi, de quorum numero utinam ipse non sim, qui dicunt, et non faciunt. « Alligant onera gravia et importabilia, et imponunt humeris hominum, digito autem suo nolunt ea movere (*Matth. XXIII*). » Sed dicitur tali : « Medice, cura te ipsum (*Luc. IV*). » — « Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc ejicies festucam de oculo fratris tui (*Matth. VII*). » — « Qui prædicat non furandum, furaris? qui prædicat non mœchandum, mœcharis? » (*Rom. II*). Hæc duo, videlicet charitas et sapientia, commendantur in sale : quod conficitur ex duobus, calore videlicet, et humore : quoniam humor calore densatur ut fiat sal. Per calorem enim charitas designatur, de qua Dominus ait : « Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut ardeat? » (*Luc. XII*). — « Aquæ multæ nos possunt extinguere charitatem (*Cant. VIII*). » Per humorem autem intelligitur sapientia, de qua Salomon ait : « Aqua profunda verba ex ore viri : et torrens inundans est fons sapientiæ (*Prov. XVIII*). » Pontifex ergo debet esse sal terræ, ut informet populum exemplo vitæ per charitatem, et instruat verbo doctrinæ per sapientiam.

Sal principaliter tria facit, cibos condit, carnes siccet, terram sterilem reddit. Ad primum spectat, quod beatus Job ait : « Nunquid comedi potest insulsum quod non est sale conditum? » (*Job VI*) ad secundum pertinet, quod de pisce dicitur in Tobia : « Salierunt carnes ejus (*Tob. VI*) ; » ad tertium vero respicit, quod inquit Psalmista : « Posuit terram fructiferam in salsuginem a malitia inhabitantium in ea (*Psal. CVI*). » Talis debet esse sal in prælato, ut cibos condiat, carnes siccet, et terram sterilem reddat. Ut condat cibum doctrinæ, de qua Veritas ait : « Quis putas est fidelis servus et prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ut det illi cibum in tempore? » (*Matth. XXIV*) ut siccet carnem concupiscentiæ, de qua dicit Apostolus : « Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem (*Gal. V*). » Ut terram nequitiae reddat sterilem, de qua dicit Dominus ad Adam : « Maledicta terra in opere tuo, spinas et tribulos germinabit tibi (*Gen. III*). » Insulsus est cibus doctrinæ, qui non fuerit sapientiæ sale conditus, illius utique sapientiæ, de qua dicit Apostolus : « Christus est Dei virtus et Dei sapientia (*I Cor. I*). » Unde non bene sapit ulla doctrina, quæ Christum non resonat, qui est animæ sapor et suavitas et dulcedo. « Sit, inquit Apostolus, sermo vester sale conditus (*Colos. IV*). » Insuper enim est sermo, qui sale sapientiæ spiritualis non conditur. Unde cum filii prophetarum dixissent ad Elizeum : « Ecce, habitatio civitatis hujus est optima,

sed aquæ pessimæ, sed et terra sterilis, ait illis : Afferte mihi vas novum, et mittite in illud sal. Et ait : Hæc dicit Dominus : Sanavi aquas has, et non erit in eis ultra mors, neque sterilitas (*IV Reg. II*). » Elizeus Christus, civitas lex, aqua littera, sal sapientia, vas prædicator, terra Synagoga. Habitatio ergo civitatis hujus est optima, quia secundum Apostolum : « Lex sancta et mandatum sanctum (*Rom. VII*) : » sed aqua pessima est quia « littera occidit, spiritus autem vivificat (*II Cor. III*) : » et ideo terra sterilis est, id est Synagoga infructuosa ; quia lex ad perfectum neminem adduxit. Vas novum est Evangelii prædicator, qualis fuit apostolus Paulus, de quo Dominus ait : « Vas electionis erit mihi iste (*Act. IX*). » Qui dicitur vas novum, propter novam doctrinam, de qua Veritas ait ; « Nemo mittit vinum novum in utres veteres (*Matth. IX*). » In hoc vase mittitur sal, de quo Dominus inquit apostolis : « Habete salem in vobis, et pacem habete inter vos (*Marc. IX*). » Ex hoc vase novo mittit Elizeus salem in fontem, ut sanet aquas, ne sit « in eis ultra mors neque sterilitas (*IV Reg. II*) : » quoniam Christus per Evangelium prædicatores mittit in occidentem litteram : quia « Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam (*Joan. II*). » Sic ad nuptias aquam convertit in vinum, et velamen tollit de facie Moysi, ut revelata facie gloriam Domini contempletur. Debet enim prælatus non solum cibos condire, sed et carnes siccare : ut castiget corpus suum, et in servitutum redigat (*I Cor. IX*), ne forte, cum aliis prædicaverit, ipse reprobus fiat : quia nisi fluxus carnalis concupiscentiæ desiccatetur, profecto carnalis homo tanquam jumentum in stercore computrescit, et quasi quatruiduanus foetet in monumento. Propterea Psalmista dicebat : « Confige timore tuum carnes meas, a judiciis enim tuis timui (*Psal. CXVIII*). » Optimus clavus est timor, qui carnem cruci affligit : Juxta quod legitur : « Crucifixerunt membra sua cum vitis et concupiscentiis (*Gal. V*) : » quia « timor Domini peccatum expellit (*Eccl. I*) ; » de quo rursus dicitur per Prophetam : « A timore tuo, Domine, concepimus et peperimus spiritum salutis (*Psal. XXVI*). » Legitur etiam quod reges victores, urbes destructas salibus seminabant, ne quod in eis germen ulterius oriretur. Reges victores, sunt sancti prædicatores, de quibus inquit Apostolus : « Sancti per fidem vicerunt regna (*Hebr. II*). » Urbes destructæ, sunt gentes ad fidem conversæ, a quibus regnum diaboli est destructum, de qua destructione Dominus loquitur per prophetam : « Constitui te super gentes et super regna, ut evellas et destruas et dissipas et disperdas (*Jer. I*). » Has igitur urbes destructas debemus sale seminare, ne quid in eis germen ulterius oriatur, ne de cætero germinet spinas et tribulos vitiorum. Hinc ergo Dominus in lege præcipit : « In omni sacrificio sal offeres (*Levit. II*), » id est in omni quod dices aut facies, adhibe sapientiam,

ne quid offeras Domino insipidum vel insulsum.

Quod si sal evanuerit, in quo salietur? Duplex est vanitas: una naturæ, quæ est mutabilitas conditionis, altera culpæ, quæ est vitium et peccatum. De prima dicit Apostolus: « Vanitati subjecta est creatura non volens (Rom. xviii); » et: « Vanitas vanitatum, et omnia vanitas, inquit Ecclesiastes (Cap. i). » Item Psalmista: « Universa vanitas omnis homo vivens (Psal. xxxviii). » De secunda dicitur ab eodem: « Filii hominum usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem, et queritis mendacium? » (Psal. iv.) Et iterum: « Mendaces filii hominum in stateris, ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum (Psal. lxxi); » item, « quia defecerunt in vanitate dies eorum, et anni eorum cum festinatione (Psal. lxxvii). » Primam vanitatem nullus evadit, juxta quod de beato Job legitur: « Homo natus de muliere brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. Qui quasi flos egreditur et conteritur, et fugit velut umbra (Job xiv). » Ad secundam vero vanitatem pertinet, quod Dominus ait: *Si sal evanuerit, in quo salietur?* Ac si diceret: Si prælatus fuerit dissolutus in vitium, a quo populus instruetur? Porro, quidam evanescunt in corde, quidam in ore, quidam in opere. In corde, qui male credunt; in ore, qui male docent; in opere, qui male vivunt. De primis dicit Apostolus: « Evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum (Rom. i); » de secundis dicit Psalmista: « Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum, labia dolosa in corde, et in corde locuti sunt mala (Psal. ii); » de tertiis vero Salomon ait: « Vidi cuncta quæ fiunt sub sole, et ecce universa vanitas: » quia perversi difficile corriguntur, et stultorum infinitus est numerus. »

Quidam autem evanescunt solummodo ad humorem, quidam solummodo ad calorem pariter et humorem. Ad calorem evanescunt, qui dissolvuntur per spirituales cupiditates, ut per iram vel per invidiam, de quibus legitur: « Exarserunt in concupiscentiis suis, inflammati a gehenna (Dan. xiii). » Ad humorem evanescunt, qui dissolvuntur per carnales concupiscentias, ut per gulam et per luxuriam; de quibus legitur: « Behemoth dormit in locis humentibus, fiduciam habens, quod influat Jordanis in os ejus (Job xl). » Ad calorem pariter et humorem evanescunt, qui simul et per spirituales cupiditates et per carnales concupiscentias dissolvuntur, de quibus, ut pœna sit similis culpæ, dicit Scriptura: « De aquis nivium transibunt ad calorem nimium (Job xxiv). » De illis dicit David: « Super eos cecidit ignis, et non viderunt solem (Psal. lvii). » De istis inquit Jacob: « Effusus es sicut aqua, non crescas: quoniam ascendisti cubile patris tui (Gen. xlix). » Si taliter evanuerit sal in prælato, in quo populus salietur? Quasi dicat: In nullo, quia, juxta testimonium legis divinæ, si sacerdos, qui est unctus, veccaverit, facit delinquere populum (Levit. iv). Peccatum ergo prælati et aliis damnosum, et sibi est periculosum.

A Damnosum aliis, quia si sal evanuerit, in quo salietur? Periculosum sibi; quoniam ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, id est ab officio deponatur: et conculcetur ab hominibus, id est a populo contemnatur. Vel mittatur foras, et conculcetur ab hominibus, id est ut excommunicetur et evitetur. Vel mittatur foras; quia peccavit in se; et conculcetur ab hominibus: quia peccavit in proximum. Qualiter ergo de quolibet alio prælato possit intelligi, satis apparet; sed qualiter intelligi de Romano pontifice, non est adeo manifestum. Servus enim, secundum Apostolum, « suo domino stat aut cadit (Rom. xiv). » Propter quod idem Apostolus ait: « Tu quis es, qui judicas alienum servum? » (Ibid.) Unde cum Romanus pontifex non habeat alium dominum nisi Deum, quantumlibet evanescat, quis potest eum foras mittere, aut pedibus conculcare? cum illi dicatur: « Collige causam tuam in sinum tuum? » Verum non frustra sibi blandiatur de potestate, neque de sublimitate vel honore temere gloriatur; quia quanto minus judicatur ab homine, tanto magis judicatur a Deo. Minus dico; quia potest ab hominibus judicari, vel potius judicatus ostendi, si videlicet evanescat in hæresim; quoniam « qui non credit, jam judicatus est (Joan. iii). » In hoc siquidem casu debet intelligi de illo, quod si sal evanuerit, ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus. Quid est quod dicit: *Ad nihilum valet ultra?* Nonne quacunque hora peccator conversus fuerit et ingemuerit, vita vivet et non morietur, ait Dominus? (Ezech. xviii.) Nonne pastor, dimissis nonaginta novem ovibus in deserto, venit quærere centesimam quæ perierat, et inventam humeris reportavit? (Luc. xv.) Nonne mulier accendit lucernam et domum evertit, ut dragmam perditam inveniret? (Ibid.) Et ad utramque parabolam Dominus intulit: Quia « majus gaudium est angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem justis, qui pœnitentia non indigent (Ibid.). » Nonne David evanuit, cum adulterium et homicidium perpetravit? et tamen non est foras ejectus, nec ab hominibus conculcatus, sed peccato dimisso remansit in regno (II Reg. ii). Nonne Petrus evanuit, qui tertio Christum negavit? et tamen non solum apostolatum non perdidit, sed etiam principatum accepit (Matth. xxvi). Quid est ergo quod dicit: *Quod si sal evanuerit, ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus?* Verum aliud est evanescere in agendis, et aliud est evanescere in credendis. Qui evanescit in opere, dummodo non evanescat in fide, si pœniterit, semper reparatur ad gratiam, et sæpe restauratur ad gradum; qui autem evanescit in fide, ut fiat hæreticus aut apostata, reparari quidem potest ad gratiam, sed difficile restauratur ad gradum; quia remanet cicatrix ex hujusmodi lepra contracta, Petrus enim non corde, sed ore negavit. Ne autem evanescat sal in me, quod damnosum nimis et periculosum existeret, vos fratres et filii, apud miseri-

cordissimum Patrem piis precibus imploretis, ut ipse qui beato Petro prædixit : « Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua : et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos (*Luc. xlii*) : » in me successore suo immerito et indigno fidem illam

A confirmet, quæ per dilectionem operatur, ad gloriam nominis sui, ad salutem animæ meæ, ad profectum universalis Ecclesiæ, Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO V.

AD CLAUSTRALES (26).

Ad claustrales loquens Scriptura ait : « Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum ! » (*Psal. cxxxii*.) Et alibi Psalmista ait in persona claustralium : « Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ (*Psal. xxvi*). » Cum apud naturalem philosophum unitas celeberrimis adnotetur mysteriis, apud theologum non minoribus subjacet sacramentis. Sine unitate spirituali nec in præsentia gratia habetur, nec in futuro gloria confertur ; sine unitate omnis exsufflatur religio ; sine unitate languescit superna dilectio ; sine unitate fides perit ; sine unitate obedientia deficit. Unitas in divinis parat consonantiam, in angelis concordiam, in Ecclesiis obedientiam.

Triples est unitas ; est enim unitas supercœlestis, unitas cœlestis, unitas subcœlestis. Unitas supercœlestis est in concordia Trinitatis, ubi est unitas uniens et unita ; et est ibi unitas uniens nec unita, et etiam unita non uniens. Unitas uniens et unita, est Spiritus sanctus qui Patrem unit cum Filio ; unde dicitur unum Patri cum Filio ; et alibi dicitur esse osculum et amor Patris et Filii. Et est unita, quia unitur Patri cum Filio, mediante divina natura. Unitas uniens non unita est divina natura, quia tres personas sibi invicem unit, sed ipsa eis non unitur, quia ipsa non est persona. Unitas unita non uniens est Pater, quia unitur Filio et Spiritui sancto ; sed neuter eorum cum eo. De unitate uniente et unita dicitur : « Nunc sancte nobis Spiritus unum Patri cum Filio. » De unitate non unita dicitur : « In Patre unitas, etc. »

Unitas cœlestis in angelorum concordia est, et est triplex unitas, unitas naturæ, unitas gratiæ, unitas gloriæ. Unitas naturæ, quia omnes sunt spiritus administratorii ; unitas gratiæ, quia sunt in gratia confirmati ; unitas gloriæ, quia omnes sunt in æterna beatitudine glorificati. In hac triplici unitate est diversitas in dignitatibus magisteriis, in officiorum ministeriis, in cognoscendis arcanorum mysteriis. Est ibi concors dissonantia, consonans discordia, diversa unitas, unita diversitas, dissensus consentiens, diversitas uniens. Unitas vero subcœlestis in Ecclesia esse debet, et trina ; unitas fidei, unitas charitatis, unitas obedientiæ, ut infe-

B riores superioribus obediunt, superiores minoribus moderata consuetudine condescendant. Ad insinuandum hujus unitatis meritum, unus qui descendebat in piscinam salvabatur (*Joan. v*), unus filius viduæ suscitatur (*Luc. vii*), arca in uno cubito consummatur (*Gen. vi*). Ad annuntiandum David victoriam unus mittitur (*II Reg. i*). Unus nuntians Job mortem filiorum a periculo liberatur. Omnia quæ ad ecclesiasticam unitatem pertinent, amplectitur unitas. Omnia informat singularitas. Est enim « unus Deus, una fides, unum baptisma (*Ephes. iv*), » una lex, unus rex, una gratia, una gloria.

Inter claustrales autem similiter debet esse trina unitas, unitas religionis, unitas possessionis, unitas charitatis. Unitas religionis, ut sint uniformes in habitu, uniformes in victu, uniformes in jejuniis, uniformes in vigiliis. Sed quidam anomali se a regula hujus unitatis excipiunt, cupientes se mollioribus accumbere stratis, paucioribus interesse vigiliis, modico vel nullo uti silentio, delicatioribus vesci cibis. Quidam enim monachi vilem habitum quoquo modo insigniunt, aut pulveris excussione, aut quadam partium eleganti dispositione, quia aut pedes in calceis arctius ponunt, aut manicas stringunt, aut capucium super aures reflectunt ; cibos pro posse suo delicatiores appetunt, et in quantum possunt, si non materiam, saltem mutant formam ; quia si unus vult fabas vel alios cibos tenues parari uno modo, alius vult alio. Quidam silentia frangunt, etsi non verbis, saltem signis, et sic fabulas verborum redimunt pluitate signorum. Quidam vigiliis aut intermittunt, aut intercidunt.

Unitas etiam debet esse in possessione, ut omnia sint communia ; nihil enim proprium debet habere monachus in possidendo, quia nec proprium debet habere in volendo. Quod autem nihil debeat habere proprium in re, intelligat exemplo Ananiæ qui ad pedes Petri exspiravit quia proprium retinuit (*Act. v*). Et ad instructionem claustralium dicit Dominus : « Nisi quis renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus (*Luc. xiv*). » Nec sufficit propriis abrenunciare in re, nisi abrenuntiet etiam voluntate. Unde et Petrus de hac abrenuntiatione voluntatis ait : « Ecce nos reliquimus

omnia et secuti sumus te (*Matth. xix*). Claustralis ergo qui proprium habere desiderat, respicit cum uxore Lot (*Gen. xix*), manum ad aratrum mittit sed retrahit, cum Dina filia Jacob ornatus alienigenarum appetit (*Gen. xxxviii*). » Qui ergo communi actione possessionis aliquid proprium excipit, locum Judæ proditoris et furis emit. O claustralis qui multa reliquisti in mundo, noli ad mundum redire unius nummi desiderio; non capiat te unius nummi appetitus, quem non decepit divitiarum thesaurus. Timeas ne decipula diaboli capiat te in minimo, quæ non decepit in maximo.

Propriam etiam abiciat monachus voluntatem, ut sicut communitas est religionis, ita sit in voluntate; ut non solum eis omnia sint communia quantum ad censum, verum etiam quantum ad sensum; ut omnes conveniant in una voluntate, omnes consentiant in una charitate; ut de eis vere possit dici: « Erat eis cor unum in Deo, et anima una (*Act. iv*). » Tenetur etiam claustralis habere unitatem charitatis, ut in proximi profectu suum inveniat; in proximi defectu suum lugeat. Sapientior minus peritum instruat, sanus ægroto condoleat, incolumis sano congaudeat; et sic vita claustralis imago sit vitæ cœlestis; ubi sicut in vita æterna in dispari claritate par gaudium, ita in claustrali in dis-

pari charismate vicariorum amoris vinculum. Ab hac triplici unitate claustralis monachus dicitur, quasi unitatis custos. Si primam unitatem non servat, fit anomalus; si secundam, apostata; si tertiam schismaticus.

Sit ergo in convictu claustrali unitas uniens et unita, id est prælatus subditos uniens auctoritate, subditus unitus charitate. Sit ibi unitas unita non uniens, id est subditus qui etsi alios non uniat, aliis tamen se charitate jungat. Sit ibi unitas uniens non unita, id est charitas, nulli tantum in præsentem se firmiter copulans. Sit in eis unitas naturæ, ut in se naturam diligant; sit unitas gratiæ, ut sibi invicem gratiam collatam impertiant; sit unitas gloriæ, ut una spe ad æternæ vitæ gloriam tendant. Sit unitas fidei, ne sint hæretici, sit unitas charitatis ne sint schismatici; sit unitas spei, ne sint specialiter obstinati; ut de eis possit dici: « Ecce quam bonum, » quantum ad hominum opinionem; « et quam jucundum, » quantum ad mentis delectationem, « habitare fratres in unum (*Psal. cxxxii*) » religionis, in unum possessionis, in unum charitatis! ut ad illam unitatem pervenire valeamus, de qua dicit Psalmista: « Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ (*Psal. xxvi*). »

SERMO VI.

IN CONCILIO GENERALI LATERANENSI HABITUS(27).

Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar, id est antequam moriar (*Luc. xxi*.)

Quia « mihi vivere Christus est, et mori lucrum (*Philip. i*), » non abnuo, si dispositum est a Deo, bibere calicem passionis, sive pro defensione fidei catholicæ, sive pro subsidio Terræ Sanctæ, sive pro statu ecclesiasticæ libertatis, mihi fuerit propinquatus: quanquam desiderem in carne permanere, donec consummetur opus inceptum. Verumtamen non mea, sed Dei voluntas fiat. Et ideo dixi vobis: *Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar*. Multa sunt et varia hominum desideria: quis ea sufficit explicare? Omnia tamen reduci possunt ad duo, spirituale videlicet et carnale: spirituale, quod de cœlestibus et æternis; carnale vero, de temporalibus et terrenis. De isto Propheta dicit in Psalmo: « Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore (*Psal. cxviii*). » Et sponsa dicit in Canticis: « Sub umbra illius quem desideraveram sedi: et fructus ejus dulcis gutturi meo (*Cant. ii*). » De illo dicit apostolus: « Desideria carnis fugite, quæ militant adversus animam (*I Petr. ii*); »

et alius: « Desiderium malignum longe fac a me (*Eccli. xxiii*). » Ego autem illius invoco testimonium, qui testis est in cœlo fidelis, quod non carnali, sed spirituali *desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum*: non propter commoditatem terrenam, aut gloriam temporalem, sed propter reformationem universalis Ecclesiæ, ad liberationem potissimum Terræ Sanctæ: propter quæ duo principaliter et præcipue hoc sacrum concilium convocavi. Sed forte dicetis: Quid est hoc pascha quod desideras manducare nobiscum? Pascha namque diversis modis accipitur in Scripturis divinis. Pro die, unde: *Appropinquavit dies azymorum, qui dicitur pascha*; pro hora, unde: « Quartadecima ad vesperam pascha Domini est (*Levit. iii*); » pro agno, unde: *Venit dies azymorum, quando necesse erat occidi pascha*; pro azymo, unde: « Non introierunt prætorium, ut non contaminarentur, sed comederent pascha (*Joan. xviii*), » pro festo, unde: « Ante diem festum Paschæ, sciens Jesus quia venit hora ejus, ut transeat de hoc mundo ad Patrem (*Joan. xiii*); » et etiam pro ipso Christo, unde: Pascha nostrum immolatus est Christus (*I Cor. v*). » Sane

(27) Ex Mansi *Concil.*, t. XXII, p. 968, ut et sermo VII.

pascha Hebraice dicitur phase, quod est *transitus*, (Exod. xii), Græce vero *πάσχειν*, quod est *pati*: quia per passiones debemus transire ad gloriam, secundum quod Veritas ipsa dicebat: « Oportebat pati Christum, et sic intiare in gloriam suam (Luc. xxiv). » Quia si volumus conregnare, oportet et compati: licet et non sint condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis (Rom. viii). » Hoc pascha, quod est phase, id est *transitus*, desiderio desideravi manducare vobiscum. De quo in Exodo dicitur: « Comedent festinanter: est enim phase, id est transitus Domini (Exod. xii). » Legitur quippe in libro Regum, et in Paralipomenon apertissime continetur, quod xviii anno regni Josiæ regis restauratum est templum, et celebratum est Phase, quale non fuit in Israel a diebus iudicium atque regum (IV Reg. xxiv; II Paral. xxxv). Utinam hæc historia, instantis temporis sit parabola, ut in hoc nostri pontificatus anno xviii templum Domini, quod est Ecclesia, restauretur, et celebretur Phase, sive Pascha, videlicet hoc solemne concilium, per quod fiat transitus de vitiis ad virtutes, quale revera non fuit factum in Israel a diebus iudicium atque regum, id est a temporibus Patrum sanctorum, atque catholicorum principum, in populo Christiano, Deum vidente per fidem. Et ego pro certo spero in eo qui suis promittit fidelibus, dicens: « Ubicumque duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi in medio eorum sum (Matth. xviii); » quia ipse in medio nostrorum adest, ad celebrandum hoc Pascha, qui congregati sumus in hac Salvatoris basilica in nomine Salvatoris, pro his quæ pertinent ad salutem. Triplex autem Pascha siue Phase desidero vobiscum celebrare, corporale, spirituale, æternale: corporale, ut fiat transitus ad locum, pro miserabili Jerusalem liberanda; spirituale, ut fiat transitus de statu ad statum, pro universali Ecclesia reformanda; æternale, ut fiat transitus de vita in vitam, pro cœlesti gloria obtinenda. De corporali transitu clamat ad nos miserabiliter Jerusalem in Threnis per Jeremiam: « Vos omnes, qui transitis per viam, attendite, et videte, si est dolor similis, sicut dolor meus (Thren. i). » Ergo transite ad me omnes qui diligitis me, ut a tanta miseria me liberetis. Ego enim, quæ solebam esse domina gentium, modo facta sum sub tributo: quæ solebam esse plena populo, modo sedeo quasi sola. « Viæ Sion lugent, eo quod non sint qui veniant ad solemnitatem (Ibid.); » facti sunt hostes ejus in capite, loca sancta profanata sunt universa, et sepulcrum Domini est inglorium, quod solebat esse gloriosum. Ubi colebatur unigenitus Dei Filius Jesus Christus, modo colitur filius perditionis Mahometus. Insultant mihi filii alieni, et impropere lignum crucis, dicentes: Confidebas in ligno, ecce nunc adjuvet, si potest. » O quantus pudor, quanta confusio, quantum opprobrium, quod filii ancillæ, vilissimi Agareni, detinent matrem nostram, matrem universorum fidelium ancillatam!

A utique de qua dicit Psalmista: « Mater Sion dicit: Homo, et homo natus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus (Psal. lxxxvi); » ubi Deus rex noster ante sæcula salutem in medio terræ dignatus est operari. Quid itaque faciemus? Ecce ego, dilecti fratres, totum me vobis committo, totum me vobis expono, paratus juxta consilium vestrum, si videritis expedire, personalem subire laborem, et transire ad reges, et principes, et populos, et nationes; adhuc autem et ultra, si clamore valido eos valeam excitare, ut surgant ad Domini prælium præliandum, et vindicandam injuriam Crucifixi, qui pro peccatis nostris ejectus est de terra, et de sede sua, quam sanguine comparavit, et in qua universa redemptionis nostræ sacramenta peregit. Quidquid tamen egerint alii, nos sacerdotes Domini hoc negotium specialiter assumamus, subvenientes et succurrentes, in personis et rebus, necessitatibus Terræ Sanctæ: ita quod nullus omnino remaneat, qui non sit particeps tanti operis, ne sit expers tantæ mercedis. Nam et olim in simili casu per sacerdotes fecit Deus salutem in Israel, quando per Machabæos, utique sacerdotes, filios Mathathææ, liberavit Jerusalem et templum de manibus impiorum (I Mach. ix). De spiritali vero transitu Dominus ad virum vestitum lineis, habentem atramentarium scriptoris ad renes: « Transi per mediam civitatem, et signa Thau super frontes virorum gementium atque dolentium super cunctis abominationibus quæ sunt in medio ejus (Ezech. ix). » Deinde dixit sex viris habentibus vasa interitus in manibus suis: « Transite per civitatem, sequentes eum, et percutite omnem, super quem non inveneritis Thau. Nemini parcat oculus vester, et a sanctuario meo incipite (Ibid.). » Vir vestitus lineis, habens atramentarium scriptoris ad renes ejus, is debet esse qui loquatur, vir virtutibus virens, qualis erat ille de quo dicit Scriptura: « Vir erat in terra Hus nomine Job, et erat vir iste simplex, et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo (Job i). » Vestitus lineis, id est honestis moribus et bonis operibus adornatus. Juxta quod alibi dicitur: « Omni tempore vestimenta tua sint candida (Eccli. ix), » id est opera tua munda. Linum enim munditiam et honestatem designat propter candorem, ad quem per carnis macerationem et contritionem perducitur, de quo vestis sacerdotalis fiebat in lege. Scriptor autem egregius et supremus Spiritus sanctus est digitus Dei, quo scriptæ fuerunt tabulæ Testamenti. De quo dicit Psalmista: « Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis (Psal. xlii). » Hujus scriptoris atramentarium est donum scientiæ: de quo per calamum linguæ, atramentum doctrinæ profertur, et in cordis superscribitur pergamento. In renibus sedes est desiderii, de quibus Dominus præcipit: « Renes vestros accingetis (Exod. ii); » et Psalmista orabat ad Dominum: « Ure renes meos et cor meum (Psal. xxv). » Ille igitur habet atramentarium scriptoris,

qui per donum scientiæ sibi a Spiritu sancto datum desideria carnis cohibet et restringit, ut in vita non discrepet a doctrina, ne sibi ipsi dicatur: « Medice, cura te ipsum (*Luc. iv*); qui prædicas non furandum, furaris: qui doces non mœchandum, mœcharis (*Rom. ii*). » Propterea Veritas ait: « Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris (*Luc. xii*). » Hinc transire præcipitur per mediam civitatem, et signare Thau super frontes virorum gementium et dolentium, T est ultima littera Hebraici alphabeti, exprimens formam crucis, qualis erat antequam Domino crucifixo Pilatus titulum superponeret: quam et sanguis agni positus super utrumque postem, et in superliminaribus domorum mirifice designabat. Hoc signum gerit in fronte, qui virtutem crucis ostendit in opere: ut juxta quod dicit Apostolus: « Crucifigat carnem suam cum vitiis et concupiscentiis (*Gal. v*); » idemque cum Apostolo dicat: « Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo (*Gal. vi*). » Tales profecto dolent et gemunt super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio civitatis: quia peccata proximorum fixoria sunt justorum. « Quis, inquit Apostolus, infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror? » (*I Cor. xi*.) Vir ergo vestitus lineis habens atramentarium scriptoris ad renes debet transire per mediam civitatem, et signare Thau super frontes virorum gementium et dolentium super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio ejus; quoniam summus pontifex, qui super domum Israel constitutus est speculator, transire debet per universam Ecclesiam, quæ est civitas regis magni, civitas posita supra montem, investigando et inquirendo merita singulorum: ne dicant bonum malum, vel malum bonum; ne ponant tenebras lucem et lucem tenebras (*Isa. v*); ne mortificent animas quæ non moriuntur, aut vivificent animas quæ non vivunt (*Ezech. xi*). Et ideo, ut distinguat et discernat inter illos et istos debet signare Thau super frontes virorum et dolentium, quatenus ostendat eos, qui dolent et gemunt super abominationibus quæ in medio Ecclesiæ perpetrantur, signatos esse Thau in frontibus suis. Tales profecto pro culpa dolent, et pro infamia gemunt super abominationibus, quæ fiunt in medio civitatis; quoniam in tantum jam processit abominatio, quod et infamis est culpa et est culpa infamia. Unde si foderimus studiose parietem, sicut prophetæ præcipitur (*Ezech. xii*), videbimus abominationes majores, abominationes pessimas, quas nonnulli exercent in templo. Sex viri habentes vasa interitus unusquisque in manu sua, vos esse debetis viri virtutum: sex quidem propter numeri sacramentum, ut perfecti sitis in opere ac sermone: senarius enim numerus est perfectus, eo quod redditur ex suis partibus aggregatis. Unde sexta die perfecit Deus cœlum et terram, et omnem ornatum eorum (*Gen. i*).

A Et cum in plenitudine temporis, sexta venisset ætate, sexta die sub hora sexta, genus redemit humanum. Ideoque sex ultima verba dixit in cruce. Vas interitus, quod tenere debetis in manibus vestris ad interimendum scelestos, est pontificalis auctoritas, quam exercere debetis in opere ad perimendum iniquos, exemplo Psalmistæ dicitur: « In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem (*Psal. c*). » De his vasis alibi dicitur: « Tetendit arcum suum, et paravit illum, et in eo paravit vasa mortis: sagittas suas ardentibus effecit (*Psal. vii*). » Vobis ergo præcipitur: Transite per mediam civitatem, sequentes eum, summum videlicet sacerdotem, quasi ducem, principem, et magistrum, ut percutiatis interdicens et suspendendo, excommunicando et deponendo, prout culpæ qualitas postulaverit, omnem super quem non inveneritis Thau signatum ab ipso, qui claudit, et nemo aperit; aperit, et nemo claudit (*Apoc. iii*). Signatis enim nocendum non est, juxta quod alibi dicitur: « Nolite nocere terræ, neque mari, neque arboribus, quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum (*Apoc. xvii*). » De cæteris autem dicitur: « Nemini pareat oculus vester (*Ezech. ix*), » ut non sit in vobis personarum acceptio, recolentibus illud quod Moyses legitur dixisse Levitis: « Si quis est Domini, jungatur mihi. Ponat vir gladium super femur suum. Ite, et redite de porta usque ad portam per medium castrorum, et occidat unusquisque fratrem, et amicum, et proximum suum. Feceruntque filii Levi juxta sermonem Moyse (*Exod. xxxii*). » Et vos similiter faciatis. Porro sic percussit, ut sanetis, sic occidite, ut vivificetis: ejus exemplo qui ait: Ego occidam, et ego vivere faciam: percussam, et ego sanabo (*Deut. xixii*). — « Et a sanctuario meo, inquit, incipite (*Ezech. ix*). » — « Tempus enim est, sicut beatus apostolus ait, ut judicium incipiat a domo Domini (*I Petr. iv*). » Nam omnis in populo corruptela principaliter procedit a clero: quia « si sacerdos, qui est unctus, peccaverit, facit delinquere populum (*Levit. iv*): » quippe dum laici vident turpiter et enormiter excedentes, et ipsi eorum exemplo ad iniquitatem et scelera prolabantur. Cumque reprehenduntur ab aliquo, protinus se excusant, dicentes: « Non potest filius facere, nisi quod viderit patrem facientem (*Joan. v*); » et: « Sufficit discipulo, si sit sicut magister ejus (*Matth. x*). » Impletum est illud propheticum: « Erit sicut populus, sic sacerdos (*Ose. iv*): » quinimo, « erubescet Sidon, ait mare (*Isa. xxiii*). » Hinc etiam mala provenerunt in populo Christiano. Perit fides, religio deformatur, libertas confunditur, justitia conculcatur, hæretici pullulant, insolescunt schismatici, perfidi sæviunt, prævalent Agareni. De transitu autem æternali Dominus: « Beati sunt servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes. Amen, dico vobis, quia præcinget se, et faciet illos discumbere, et transiens

ministrabit eis (*Luc. xii*). » De hoc transitu sane martyres gloriantur in Psalmo, dicentes : » Transivimus per ignem et aquam, et induxisti nos in refrigerium (*Psal. lxxv*). » Hoc pascha præ cæteris Desidero manducare vobiscum in regno Dei. Est autem manducatio corporalis, et spiritualis. De illa dicitur : « Date illis manducare (*Matth. xiv*). » De ista dicitur : « Maeta, et manduca (*Act. x*). » Item manducatio culpæ, et manducatio pœnæ ; de illa dicitur : « Manducaverunt sacrificia mortuorum (*Psal. cv*) : » de ista legitur : « Gladius meus manducabit carnes (*Deut. xxxii*). » Rursus est manducatio doctrinalis, cū est manducatio pœnitentialis. De illa dicitur : « Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis

A (*Joan. iv*) : » de ista legitur : « Cinerem sicut panem manducaverunt (*Psal. ci*). » Est præterea manducatio eucharistiæ, et manducatio gloriæ. De illa dicitur : « Qui manducat me, vita vivet propter me (*Joan. vi*) : » de ista legitur : « Beatus qui manducabit panem in regno Dei (*Luc. xiv*). » Hac ultima manducatione præcipue desidero manducare vobiscum hoc pascha, ut transeamus de labore ad requiem, de dolore ad gaudium, de infelicitate ad gloriam, de morte ad vitam, de corruptione ad æternitatem ; præstante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VII.

IN CONCILIO GENERALI LATERANENSI HABITUS

Si dormiatis inter medios clericos, pennæ columbæ deargentatæ, et posteriora dorsi ejus in specie auri (Psal. lxxvii).

Duo sunt nobis ad meritum necessaria, vita scilicet et doctrina ; alterum propter nos, alterum propter proximos. « Cœpit enim Jesus docere et facere (*Act. i*), » nobis relinquens exemplum, ut sequamur vestigia ejus, « qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (*I Petr. ii*) : » — « peccatum non fecit, ut sit honestas in vita ; nec inventus est dolus in ore ejus, » ut sit veritas in doctrina. Quæ duo commendantur nobis in verbis propositis. De vita præmittitur : *Si dormiatis* ; doctrina subjungitur : *Inter medios clericos*. Hinc est igitur, quod a veste pontificali dependebant mala granata, cum tintinnabulis aureis (*Exod. xxviii*). Per malum granatum accipitur operatio, per tintinnabulum aureum intelligitur prædicatio : quæ duo debent in sacerdote conjungi, ne sine illis ingrediens sanctuarium moriatur.

Quia vero per meritum pervenitur ad præmium, recte post meritum promittitur præmium. Quod duplex promittitur ; unum in præsentem, et alterum in futuro. Pietas enim promissionem habet vitæ quæ nunc est, et futuræ, ut centuplum accipiat, et vitam æternam possideat : centuplum in præsentem, vitam æternam in futuro. De præsentem præmittitur : *Pennæ columbæ deargentatæ*. De futuro subjungitur : *Et posteriora dorsi ejus in specie auri*. « Quoniam misericordiam et veritatem diligit Deus : gratiam et gloriam dabit Dominus (*Psal. lxxxiii*). » Gratiam in præsentem præstat ad meritum, gloriam in futuro præstabit ad præmium. Est autem duplex dormitio, una mortis, altera vitæ : sed utraque dividitur ; nam alia est dormitio mortis corporalis, et hæc est pœna ; et alia dormitio spiritualis, et hæc est culpa. De prima Dominus inquit apostolis : « Lazarus amicus noster dormit (*Joan. ii*) : » et Apo-

B stolus ait : « Nolo vos ignorare de dormientibus, » etc. (*I Thess. iv*) ; de secunda dicit David : « Nunquid qui dormit non adjiciet ut resurgat ? (*Psal. xl*) et Apostolus inquit : « Surge qui dormis : exsurge a mortuis, et illuminabit te Christus (*Ephes. v*). »

Hoc autem tribus modis admittitur, per ignorantiam, negligentiam, et concupiscentiam. De somno ignorantie dicit Psalmista : « Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte (*Psal. xii*). » De somno negligentie Salomon ait : « Usquequo piger dormis ? quando consurges de somno tuo ? paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus tuas, ut dormias : et veniet tibi quasi viator egestas, et pauperies quasi vir armatus (*Prov. vi*). » De somno concupiscentie dicit David : « Dormierunt somnum suum : et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis (*Psal. lxxxiii*). » Cæterum dormitio vitæ duplex quoque legitur in Scripturis : una vitæ corporalis proveniens ex natura, altera vitæ spiritualis procedens ex gratia. De prima Dominus dixit apostolis : « Dormite jam, et requiescite (*Matth. xxvi*) ; » de secunda, sponsa dicit in Canticis : « Ego dormio, et cor meum vigilat (*Cant. v*). » Sic et nos, charissimi, vigilemus, et dormiamus : sed dormiamus a malis, et vigilemus in bonis.

Siquidem vitæ perfectio in duobus consistit, in declinandis vitiis, et in exercendis virtutibus, secundum illud : « Diverte a malo, et fac bonum (*Psal. xxxvi*). » Per alterum vitæ supplicium, per alterum acquirimus præmium ; quæ duo per dormitionem convenienter intelliguntur. Somnus enim, ut asserunt qui de rerum naturis edisserunt, est quies animalium virtutum, cum intentione naturalium. Nos autem, qui spirituales sumus, spiritualiter has in spiritu possumus invenire. Sunt enim tres naturales vires in anima, vis rationalis,

vis concupiscibilis, vis irascibilis. Rationabilitas quasi vis digestiva, quæ discernit inter bonum et malum, inter lucem et tenebras, inter sanctum et profanum : concupiscibilitas, quasi vis appetitiva, bonum eligit, lucem appetit, et sanctum inquirat : irascibilitas, quasi vis expulsiva, malum abjicit, tenebras repellit, et profanum respuit. Econtra sunt tres animales defectus in anima, ignorantia, negligentia, et concupiscentia. Contra rationabilitatem, est ignorantia ; contra irascibilitatem, negligentia ; contra concupiscibilitatem, concupiscentia. Ab his tribus vitiis maxime nobis est dormiendum. Nam ex negligentia procedit delictum, ex concupiscentia procedit peccatum, ex ignorantia provenit delictum atque peccatum. Differt enim inter delictum et peccatum ; quia delictum in omittendo, peccatum in committendo consistit. Delictum utique est non facere faciendum ; peccatum vero agere non agendum. Dormiendum est nobis ab ignorantia, præsertim ab ignorantia mandatorum in præceptis divinis, et officiorum in sacramentis ecclesiasticis ; quæ duo sine periculo non possumus ignorare. Scriptum est enim : « Ipsi vero non cognoverunt vias meas, quibus juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam. Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulabant (*Psal.* xcix). » Ait autem Deus prophetæ : « Tu scientiam repulisti, et ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi (*Ose.* iv). » — « Et populus meus captivus ductus est, quia non habuit scientiam : et nobiles ejus interierunt fame, et multitudo ejus siti exaruit (*Isai.* v). » — « Voluit intelligere ut bene ageret : iniquitatem meditatus est in cubili suo (*Psal.* xxxv). » — « Nam si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent (*I Cor.* ii). » Caveamus igitur nos præcipue ignorantiam, quibus datum est ex officio nosse mysteria regni Dei, cæteris autem in parabolis (*Matth.* xiii). Nos enim debemus esse boves arantes, cæteri sunt asinæ juxta pascentes. Nos psallentes Deo repromittimus : « In tuis justificationibus meditabor, non obliviscar sermones tuos (*Psal.* cxviii). » Nos debemus esse lux mundi. Si vero lumen quod in nobis est tenebræ fiat, tenebræ quantæ erunt ? Nos debemus esse sal terræ. « Quod si sal evanuerit, in quo salietur ? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus (*Matth.* v). » Quiescat igitur ignorantia, et rationabilitas intendatur, secundum illud : « Rationabile sit obsequium vestrum (*Rom.* xii) : » et : « Parati sitis reddere rationem omni poscenti vos de ea, quæ in vobis est, fide (*I Petr.* iii). » Hoc enim est logion, sive rationale, quod pontifex ferebat in pectore, in quo scriptum est *urim et tummim*, id est manifestatio et veritas (*Exod.* xxxviii). Nam in pectore sacerdotis manifesta debet esse cognitio veritatis, secundum illud propheticum : « Labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem exquirunt ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est (*Malac.* ii). » Erat autem rationale quadrangulum : quia sacerdos debet dis-

cernere inter quatuor : inter verum et falsum, ne deviet in credendis ; inter bonum et malum, ne deviet in agendis. Erat et duplex : quia debet discernere pro duobus, pro se et pro populo : ne, si cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam cadant (*Matth.* xv). Dormiamus ergo ab ignorantia : quia « non dormitabit neque dormiet qui custodit Israel (*Psal.* cxx). » Non dormitabit a pœna, nisi nos dormiamus a culpa. Dormiendum est quoque nobis a negligentia, præsertim in oratione quæ spectat ad Dominum, et correctione quæ spectat ad proximum : quæ duo non possumus sine peccato negligere. Quidam enim orant tam negligenter et indevote, quod ore quidem loquuntur cœlestia, sed corde meditantur terrena ; quibus Dominus improperat per prophetam : « Populus hic labiis me honorat, cor autem longe est a me (*Isai.* xxvi). » De talibus legitur : « Ore suo benedicebant, et corde suo maledicebant (*Psal.* lxi). » Ore suo benedicunt, qui loquuntur eloquia veritatis ; sed corde maledicunt, qui meditantur inania vanitatis. Alii vero tam festinanter orant et indiscrete, quod medio prætermissio non proferunt nisi caput et caudam. Sed qui semetipsum non audit, quomodo Deus illum exaudiet ? Qui taliter orat, non inclinatur ad indulgentiam, sed provocat illum ad iracundiam. « Tu autem cum oras, intra in cubiculum, et clauso ostio ora Patrem tuum (*Matth.* vi). » Intra in cubiculum cordis, ostio sensuum intercluso, ne muscæ morientes perdant suavitatem unguenti. Ora Patrem tuum non in multiloquio, sicut ethnici faciunt, qui putant in multiloquio exaudiri, sed « in corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta (*I Tim.* i). » Sic oraverunt Moyses et Susanna (*Dan.* xiii), qui clamaverunt ad Dominum, et de necessitatibus eorum liberavit eos. Clamaverunt, non tam vocis intentione, quam cordis devotione, dicente Psalmista : « Delectare in Domino, et dabit petitiones cordis tui (*Psal.* lvi). » Hinc et Apostolus ait : « Cantantes et psallentes in cordibus vestris (*Ephes.* iii). » Deus enim non tam auditor est vocis, quam cordis ; nec est admonendus clamoribus, qui renum est scrutator et cordium (*Psal.* vii). Quod Anna gerens typum Ecclesiæ legitur observasse, quæ non petitione clamosa, sed oratione devota, quod petiit, impetravit. Legitur in libro Regum, quod « Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia sua movebantur, et vox penitus non audiebatur (*I Reg.* i). » Unde in Psalmo : « Quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini (*Psal.* iv) ; » quia « sacrificium Deo spiritus contribulatus : cor contritum et humiliatum Deus non spernit (*Psal.* l). » Expedit tamen ut oris pronuntiatio devotum comitetur affectum : quia quod facit flatus carboni, hoc facit pronuntiatio devotioni. Audi Psalmistam : « Ad ipsum ore meo clamavi, et exaltavi sub lingua mea (*Psal.* lxxv). » Vos ergo, charissimi, cum oratis, state coram Domino Deo nostro compuncti, humiles et devoti, sine

motu, sine risu, sine cachinno; nolite nimium clamare, nimium festinare, sed pronuntiate distincte ad intelligendum: quia « maledictus homo qui opus Dei agit negligenter (*Jer. XLVIII*). » Ergo « servite Domino in timore, et exultate ei cum tremore (*Psal. 1*): » præsertim in sacrificio in quo mortis Christi memoria celebratur. « Hoc, inquit, facite in meam commemorationem (*Luc. XXII*). » Et Apostolus dicit: « Quotiescunque manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat (*I Cor. II*). » In quolibet enim officio negligentia est peccatum, sed in sacrificio est periculum: quoniam « qui manducat indigne, iudicium sibi manducat, non dijudicans corpus Domini (*Ibid.*). » Caveamus quoque negligentiam in correctione peccantium. Quidam enim sunt « canes muti, non valentes latrare (*Isai. LVI*), » palpantes vitia peccatorum, vel cupiditatis amore, vel fragilitatis timore: cupiditatis amore, ne forte perdant oblationes aut decimas; fragilitatis timore, ne forte incurrant indignationem aut odium. Contra tales dicitur per prophetam: « Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, et faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis (*Ezech. XII*). » Item: « Ipsi ædificabant parietem, illi autem linebant eum rursus (*ibid.*). » — « Prophetæ tui viderunt tibi stulta et falsa, nec aperiebant tibi iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent (*Isa. LVI*). » Econtra præcipitur: « Clama, ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam, et annuntia populo meo scelera eorum, et domui Jacob peccata eorum (*Isa. LVIII*). » Hinc Apostolus dicebat Ephesiis: « Mundæ sunt manus hæc a sanguine omnium vestrum. Non enim subterfugi quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis (*Act. XX*). » Audi prophetam: « Væ mihi, quia tacui: quia vir pollutus labiis ego sum, et in medio populi polluta labia habentis ego habito (*Isa. VI*). » Non timuit Joannes Herodem, quominus eum libere reprehenderet, propter Herodiadem, quam vivente viro suo Philippo, tenebat uxorem. Quiescat ergo negligentia, et irascibilitas intendatur, secundum illud: « Irascimini, et nolite peccare (*Ephes. IV, Psal. IV*); » id est, irascimini vitiis, ne peccetis. Hic est zelus ille, quo Christus accensus eiecit vendentes et ementes de templo (*Joan. II*), secundum illud: « Zelus domus tuæ comedit me (*Psal. LXXIII*): » quo succensus Phinees Judæum cum Madianitide coeuntem pugione transfodit (*Num. XXV*). Discretus ergo sacerdos contra rebelles et obstinatos severitatem exerceat, erga humiles et pœnitentes exhibeat pietatem. Non illum sequimini zemivivo mortuo relicto in vulneribus, quem Samaritanus duxit in stabulum, et vinum superinfudit et oleum (*Luc. XX*). Et in arca tabernaculi virga continebatur et manna. Dormiendum est quoque nobis ab omni concupiscentia, præsertim a concupiscentia rerum quæ procedit ex avaritia, et concupiscentia mulierum quæ provenit ex luxuria. Scriptum est enim: « Nihil est avaro scelestius, et

A nihil iniquius quam amare pecuniam (*Eccl. X*). » Verbum est sapientis, quod confirmat Apostolus dicens: « Qui volunt fieri divites, incidunt in tentationem et in laqueum diaboli, et desideria multa, et inutilia, et nociva, quæ mergunt hominem in interitum, et perditionem: radix enim omnium malorum est cupiditas (*I Tim. VI*). » Et alibi: « Avaritia est idolorum servitus (*Ephes. V*). » Audite quid contra cupidos sacerdotes dicat propheta: « Principes ejus in muneribus judicabant, et sacerdotes ejus in mercede docebant, et prophetæ ejus in pecunia divinabant (*Mich. III*). » — « Infernus et perditio nunquam replentur, similiter et oculi hominum insatiabiles (*Prov. XXVII*). » — « Sanguisugæ duæ sunt filiae dicentes: Affer, affer (*Prov. XXX*). »

B Nam

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.
(*JUVEN., XIV, 139.*)

« Porro transit mundus, et concupiscentia ejus (*I Joan. II*). » — « Ne timeamus ergo, cum dives factus fuerit homo, et multiplicata fuerit gloria domus ejus. Non enim, cum morietur, accipiet hæc omnia, neque descendet cum eo gloria ejus (*Psal. XLVIII*). » Nec hoc dico, quin liceat divitias habere, sed quia non licet divitiis inhærere, secundum illud: « Divitiæ si affluant, nolite cor apponere (*Psal. LXI*). » Nullus ergo vestrum alienum parochianum seducat, aut alienam parochiam invadat. Præceptum est enim, ut nemo mittat falcem in messem alienam (*Deut. XXXIII*), neque transgrediatur terminos, quos posuerunt patres nostri. Caveamus nihilominus a concupiscentia mulierum; nam « vinum et mulieres faciunt apostatari sapientes (*Eccl. XIX*). »

Et propter speciem mulieris multi perierunt. « Viæ inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis (*Prov. VII*). » Semper illam præcedunt ardor et petulantia, semper comitantur fetor et immunditia, semper sequuntur dolor et pœnitentia. « Favus enim distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur ejus: novissima autem illius amara sicut absynthium, et acuta quasi gladius biceps (*Prov. V*). » Familiaris est inimicus, habitans non procul, sed prope; non extra, sed intra; nam « virtus ejus in lumbis ejus, et fortitudo illius in umbilico ventris ejus (*Job XL*). » Nunquam fugatur, nisi cum fugitur: nunquam mactatur, nisi cum maceratur. Nos autem in sacris ordinibus constituti, jam ex necessitate tenemur pudicitiam custodire. Scriptum est enim, quod cum David fugeret persecutionem Saul, venit in Niobe ad Achimelech sacerdotem, postulans sibi dari quinque panes ad esuriam expellendam; et respondit sacerdos: « Non habeo panes laicos ad manum, sed tantum panem sanctum. Si mundi sunt pueri, maxime a mulieribus, manducant (*I Reg. XXI*). » Non dixit, si habent fidem, spem, et charitatem: si habent justitiam, fortitudinem, prudentiam et temperantiam; si habent spiritum sapientiæ et intellectus, spiritum consilii et fortitudinis, spiritum scientiæ et pietatis, et spiritum timoris Domini:

sed dixit : « Si mundi sunt, maxime a mulieribus, A manducent; » quia panem sanctum digne manducare non possunt, nisi qui mundi sunt a coitu mulierum. Quiescat ergo concupiscentia, et concupiscibilitas incendatur, secundum illud : « Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore (Psal. cxviii). » Incendatur autem per tres principales virtutes, fidem, spem, et charitatem : ut rationabilitas illuminetur per fidem, irascibilitas confortetur per spem; concupiscibilitas informetur per charitatem. Illuminetur autem per fidei veritatem, ut rationabilitas expellat errorem ignorantiae; confortetur per spei stabilitatem, ut irascibilitas excludat torporem negligentiae; informetur per charitatis sinceritatem, ut concupiscibilitas extinguat ardorem concupiscentiae. Dormiamus igitur, sed *inter medios clericos*, id est in medio clericorum, secundum idioma Græcorum. Ad litteram nos *inter medios clericos* totius orbis existimus, propterea nequeunt opera nostra latere, sive bona sint, sive mala. « Luceat ergo lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est (Matth. 1) : » ut cortina cortinam trahat, et qui audit dicat : « Veni. »

Aliter tamen hoc possumus intelligere : *κληρος* enim Græce *sors* vel *hæreditas* interpretatur, unde clerici dicuntur, quod in partem Domini sint sortiti, secundum illud : « Dominus pars hæreditatis meae (Psal. xv). » Est autem triplex hæreditas, infima, media, et suprema. Infima est terrena, de qua legitur : « Dedit terram eorum hæreditatem; hæreditatem Israel servo suo (Psal. cxxxv). » Media est sacra Scriptura, de qua dicitur : « Hæreditate acquisivi testimonia tua in æternum : quia exsultatio cordis mei sunt (Psal. cxviii). » Suprema est beatitudo cœlestis, de qua legitur : « Funes ceciderunt mihi in præclaris, etenim hæreditas mea præclara est mihi (Psal. xv). » Quælibet hæreditatum istarum suas habet medietates. Terrena possessio res mobiles et immobiles, sacra Scriptura spiritum et litteram, beatitudo cœlestis stolam mentis et stolam carnis. *Inter hos medios clericos*, inter has medias hæreditates, dormire debemus, aliter autem et aliter : est enim medium, quod utrumque extremorum contingit; et est medium, quod neutrum extremorum contingit; et est medium, quod alterum tantum extremorum contingit. Verbi gratia, medium quod utrumque extremorum contingit est aer, qui medius inter cœlum et terram, utrumque contingit; medium, quod neutrum extremorum contingit est sol, qui medius inter cœlum et terram, neutrum contingit; medium quod alterum extremorum tantum contingit, est arbor, quæ media inter cœlum et terram alterum tantum contingit. Ad hunc modum *inter hos medios clericos*, inter has medias hæreditates dormire debemus. Dormiamus igitur *inter medios clericos* possessionis terrenæ, per vim irascibilem, ut in neutra sui parte quiescamus,

secundum illud quod legitur : « Filioli, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt (I Joan. 11). » Dormiamus *inter medios clericos* sacræ Scripturæ per vim rationalem, ut in altera tantum sui parte quiescamus, secundum quod legitur : « Littera occidit : spiritus autem vivificat (II Cor. 111). » Dormiamus *inter medios clericos* cœlestis beatitudinis per vim concupiscibilem, ut in utraque parte quiescamus, secundum hoc quod legitur. « Gaudete et exsultate, quia merces vestra copiosa est in cœlis (Matth. 5), » Gaudete pro stola cordis, et exsultate pro stola corporis. Si sic dormierimus, profecto nos sumus *pennæ columbæ deargentatæ*. Sicut per columbam designatur Ecclesia, sic per pennas columbæ designantur sacerdotes Ecclesiæ, qui verbis et exemplis eam sublevant ad cœlestia. Unde sponsus de sponsa dicit in Canticis : « Una est columba mea, perfecta mea (Cant. vi). » Cujus pennas perfecte propheta describens dicit : « Qui sunt hi qui ut nubes volant, et quasi columbæ ad fenestras suas? (Isa LX). » *Pennæ deargentatæ* sunt illi qui divinis sunt eloquiis eruditi, secundum illud : « Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum (Psal. xi). » Hinc alibi dicitur : « Oculi tui sicut columbæ, quæ lacte sunt lotæ, sedentes super fluentia plenissima (Cant. v). » Sunt autem pennæ virtutis, pennæ contemplationis, et pennæ doctrinæ. De primis legitur : « Volavit super pennas ventorum (Psal. xvii); » de secundis dicitur : « Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam? (Psal. lrv) » de tertiis autem scribitur : « Junctæ erant pennæ unius ad alterum (Ezech. 1). » Porro sunt pennæ veræ, sunt quidem et falsæ : veræ sunt pennæ justorum, qui signantur per pennas herodii; falsæ sunt pennæ hypocritarum, quæ signantur per pennas struthionis. Legitur enim in Job : « Penna struthionis similis est pennæ herodii et accipitris (Job xxxix). » Pennæ sumus despicientes mundana per vim irascibilem dormientes *inter medios clericos* possessionis terrenæ : pennæ columbæ simus, appetentes cœlestia per vim concupiscibilem, dormientes *inter medios clericos* beatitudinis sempiternæ, *pennæ deargentatæ* simus, intelligentes divina per vim rationabilem, dormientes *inter medios clericos* sacræ Scripturæ. Nec tantum in præsentis simus *pennæ columbæ deargentatæ*, sed *posteriora dorsi ejus in specie auri*. Sicut dorsum laborem vitæ præsentis significat; secundum illud, « Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores (Psal. cxviii) : » ita *posteriora dorsi* requiem futuræ vitæ designant, secundum illud : « Jam non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor : quoniam priora transierunt (Apoc. xxi). » Ergo *posteriora dorsi*, id est requies post laborem, erit *in specie auri*, hoc est in gloria contemplationis, quæ per fulgorem auri congrue designatur; propter illud :

« Fulgebunt justi sicut sol in regno Patris eorum A nus Jesus Christus, qui est Deus benedictus in (Sap. III). » Ad quam gloriam nos perducatur Domini- sæcula sæculorum. Amen.

MONITUM AD SERMONEM SEQUENTEM.

[MAI, *Spicileg. Rom.*, VI, p. 578.]

Sub finem codicis prioris Innocentiani exstat, post alia, sermo magistri Romani cardinalis De pœnitentiâ seu confessione. Romanus presbyter cardinalis sub Paschali II fuit, sæculo ineunte XII, testibus fastis, apud Cardellam. Paulo vetustior alius Petrus, Romanus presbyter card. apud Panvinium sub Alexandro II, post medium sæculum XI; veruntamen huic præponitur nomen Petrus; æqualis tamen hic fuit Attonis cardinalis. Tertius quoque Romanus presbyter cardinalis habetur in fastis sub Cælestino III, sæculo XII desinente. Fuerunt etiam Romani diaconi cardinales; veruntamen hic sermo ad presbyteros potius quam ad diaconos referendus videtur. Et quidem Romani presbyteri (ut videtur cardinalis) magnificentissimum epitaphium apud ecclesiam Sancti Clementis recitatur a Rondinino, p. 281. Hi omnes pontificatum Innocentii tertii præcesserunt, quamquam aliquis propemodum attigit. Hunc igitur sermonem, qui pœnitentiæ sacramentalis imaginem cuiusmodi jam tunc erat, exhibet, hic attexere non recusavi.

MAGISTRI ROMANI CARDINALIS SERMO DE PŒNITENTIA.

Veni soror mea sponsa de Libano, veni de Libano, B veni, coronaberis (Cant. IV).

Sic legitur in Canticis canticorum, et loquitur Christus sponsus et frater sanctæ Ecclesiæ sorori et sponsæ suæ. Deus Pater misericordiarum et Deus totius consolationis videns animam a se creatam lapsam non posse reverti nisi tractam, revocat eam dicens: *Veni, etc.* Eam dicit sororem quia eam fecit ad imaginem et similitudinem suam quantum ad rationem et intellectum; sponsam vocat hominem quantum ad baptismum, quia ei jungitur quasi sponsa in baptismo. Deus animam creando infudit, et infundendo creavit; et quia lapsa est tribus modis, scilicet cogitando, loquendo, operando, ter eam revocat dicens: *veni, veni, veni*, et bis dicit *de Libano*, id est de candidatione scilicet corporis et animæ. Et coronaberis, quia post mundificationem corporis et animæ, sequitur corona. Sicut prima die facta est lux, sic primo infundenda est gratia divina post lapsum; secunda die divisæ sunt aquæ quæ erant super firmamentum ab eis quæ erant sub firmamento; sic post gratiam acceptam fide et operatione mediantibus, virtutes a vitiis dirimuntur. Tertia die « germinat terra herbam virentem, lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum (Gen. I). » Terra, sancta Ecclesia, herbam virentem reddens, scilicet sanctos prædicatores, qui fructificant juxta genus suum convertendo prædicatione sua peccatores. Vel dilexit Christus animam fidelem, quasi frater sororem, vel filius patrem vel matrem; « exinanivit enim se ipsum (Philip. II) » pro ea nostram assumens humanitatem. Amplius diligit nos quam sponsam suam maritus; voluit enim crucifigi pro

salute nostra, quod nequaquam faceret maritus. Et sicut maritus non vult habere aliquem participem uxoris suæ, sic nec Christus fidelis animæ; quæ tamen si ab eo recesserit peccando, revocat eam dicens per Ezechielem: « Tu fornicata cum amatoribus tuis (Cap. XVI) » tandem revertere ad me.

Tribus modis moritur anima. primo cogitatione, et resuscitatur per gratiam Dei cordis contritione, sicut in domo puella a Domino. Secundo moritur mala locutione, et resuscitatur a Domino mediante vera confessione, sicut resuscitatus est in porta filius viduæ (Luc. VII). Tertio moritur mala operatione, sed resuscitatur a Domino sicut Lazarus (Joan. II), mediante satisfactione. Hæ sunt tres diætæ, quibus nos oportet reverti ad Creatorem nostrum, ut sacrificemus ei sacrificium laudis; sicut tertio die, perfecto itinere suo, sacrificium Abraham (Gen. XXI). Hæ sunt tres diætæ, quas petierunt Hebræi, scilicet filii Israel a Pharaone dicentes: « Viam trium dierum ibimus in deserto, ut sacrificemus Domino (Exod. III). » Hebræi dicuntur scilicet de vitiis ad virtutes transeuntes, quibus Pharaon, id est diabolus contradicit. Desertum est mundus iste, in quo sunt bestię et reptilia, quorum non est numerus, scilicet diversa genera peccatorum. In hoc deserto sacrificemus Domino in tuto loco, id est in claustro religionis. Tres etiam dicuntur diætæ propter trinam negationem Petri et trinam confessionem, propter etiam trium personarum Trinitatem. Prima diæta est cordis contritio quæ necessaria est; sicut enim fuit in mala cogitatione delectatio, sic debet sequi in satisfactione amaritudo; arte enim medicinæ contraria contra-

riis curantur. Secunda diæta est oris confessio, quæ necessaria est, ut spiritali medicina peccatum curetur, in confessione enim omnia lavantur, ut Jacobus apostolus ait : « Confitemini alterútrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini (I Jac. v). »

Quindecim sunt gradus confessionis, sicut quindecim sunt cantica graduum, et quindecim fuerunt gradus quibus ascendebatur in templum Salomonis. Et nos ut in templum veri Salomonis, id est Christi veniamus, his xv gradibus ascendamus. Sunt autem hi : Confessio debet esse voluntaria, vera, verecunda, accusatoria, festinata, frequens, morosa, propria, nuda, integra, indivisa, secreta, recta et ordinata, generalis, specialis et individua. Voluntaria debet esse; unde : « Voluntarie sacrificabo tibi et confitebor nomini tuo Deus (Psal. LIII). » Non debet esse coacta, quod fit in extremis quando peccator impotens est sui et immemor conscientie suæ propter angustias mortis; unde ait Augustinus : « Confiteri quando peccatum potius dimittit hominem quam homo peccatum, nec laudo nec vitupero; » et Salomon : « Sanus confitere, et vivus confiteberis (Eccl. XVII). » Vera debet esse; qui enim causa humilitatis mendaciter se accusat, cum prius justus fuerit, peccatorem se constituit. Verecunda debet esse; erubescencia enim magna pars est pœnitentiae; nec pro erubescencia debet quis omittere quin confiteatur. Melius est erubescere coram solo sacerdote qui vicarius est Christi, quam coram omnibus qui ad iudicium erunt; quia tunc libri aperti erunt, id est conscientie singulorum singulis patebunt, exceptis illis, quæ per confessionem tectæ erunt et diabolo qui scribit peccata nostra, quilibet enim habet diabolum sibi insidiantem; et Deo qui non recordabitur iniquitatum nostrarum; et ipsi etiam sacerdoti cui fit confessio occultæ erunt; non enim audet detegere quæ audivit; quod si faceret, absque misericordia degradandum esset. Dicit Propheta : « Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata (Psal. XXXI). » Accusatoria debet esse confessio; justus enim in principio sermonis sui accusator est sui, non alium debet nominare. Festinata debet esse confessio, ne tunc velit peccator confiteri, quando non poterit; unde illud :

Nocuit differe paratis.

Frequens debet esse, justus enim septies in die cadit. Morosa debet esse, confitendo enim peccator, cuius libet peccati debet dicere omnes circumstantias; quæ sunt :

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Propria debet esse; sua enim peccata debet confiteri, non aliena. Nuda debet esse confessio; aperte enim debet et distincte confiteri peccator quidquid egit. Integra debet esse, mediata enim confessio nulla est; non enim curatur vulnus quandiu ferrum latet in vulnere, et Christus quos sanavit integraliter curavit. Indivisa debet esse, ne partem dicat confitens uni sacerdoti et partem alteri: sic enim est hypocrita dum vult videri justus. Secreta debet esse; qui enim publicat peccatum suum coram omnibus, seipsum damnat, quia

Non est confessi causa tuenda rei;

qui autem secreto confitetur, se ipsum liberat. Recta et ordinata debet esse, ut eo ordine quo perpetratum est peccatum fiat confessio. Generalis debet esse, ut dicatur in generali: Peccavi in superbia, in cupiditate, in luxuria, et sic de cæteris. Deinde fit descensus ad specialia, ut dicatur in hac specie luxuriæ, sive in fornicatione, sive in adulterio, sive in incestu, et sic de cæteris; deinde fit descensus ad individua, ut dicatur: In hac specie luxuriæ hoc modo peccavi.

Hæc etiam attendenda sunt in confessione, ut sic perveniatur ad tertiam diætam, scilicet operis satisfactionem, quæ debet esse voluntaria, humilis et hilaris, secreta et condigna. Voluntaria, quia voluntarie debemus sacrificare hostiam pœnitentiae et laudis; pœnitentiae dico quia nullum malum impunitum; aut punitur in hoc sæculo et levius, aut in purgatorio. In hoc sæculo insufficienter est punitum, illic pœna est major quam quæ est acrior in hoc sæculo; ibi enim quod torquendum est, in ignem totum mittitur; qui ignis, ut dicit beatus Gregorius, tantum distat in violentia et ardore a nostro materiali igne, quantum distat ignis materialis a picto igne. Sacrificium laudis offerimus Domino; in omnibus enim debemus laudare Dominum. Humilis debet esse pœnitentia, ne pœnitens aliquem despiciat, si viderit eum minus habere gratiæ. Hilaris debet esse; « hilarem enim datorem diligit Deus (II Cor. IX). » Secreta debet esse, ut devitet pœnitens inanem gloriam. Condigna debet esse, ut secundum gravitatem culpæ sit mensura pœnitentiae. Aut enim homo in hac vita punit, aut Deus in futuro; sed « horrendum est incidere in manus Dei viventis (Hebr. X). » His tribus diætis peractis, poterimus sacrificare Domino, et pervenire ad terram promissionis cum filiis Israëlitis, qui dicuntur viri videntes bona; quod nobis præstare dignetur qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.